Inozemska izdaja.

Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXIII., št. 75 | Ljubljana, sobota 3. aprila 1943-XXI | Cena cent. 80

JUTRO

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti, Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka. Naročnina znaša mesečno Lir 18.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljskim Jutrom« Lir 36.50.
Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Puntate nemiche respinte

Martellamento di colonne di automezzi e di truppe nemiche — Gli impianti portuali di Bona bombardati — 15 velivoli nemici distrutti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 2 aprile 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 1042:

Puntate nemiche sono state respinte nel settore centrale del fronte tunisino. Formazioni aeree dell'Asse hanno battuto in successive azioni colonne di automezzi e di truppe ed attaccato gli impianti portuali di Bona. La caccia tedesca abbatteva in combattimento 9 apparecchi, cinque altri venivano distrutti dalle artiglierie della difesa di Sfax.

Velivoli avversari lanciavano questa notte alcune bombe di piccolo calibro su Messina e Villa San Giovanni causando alcuni feriti.

Qualche bomba veniva sganciata anche su Catania, ove non si lamentano vittime.

Le batterie contraeree di Catania colpivano un apparecchio che precipitava in mare.

Sovražni izpadi odbiti

Uničevanje sovražnih kolon motornih vozil in čet — Pristaniške naprave v Boni bombardirane — 15 sovražnih letal uničenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih Sil je objavil 2. aprila naslednje 1042. vojno poročilo:

Sovražni izpadi v srednjem odseku tuniškega bojišča so bili odbiti. Letalske skupine Osi so v zaporednih valovih napadale kolone motornih voz in čet ter bombardirale pristaniške naprave v Boni. Nemški lovci so v bojih sestrelili 9 letal, 5 nadaljnjih letal pa je uničilo topništvo obrambe pri Sfaxu.

Sovražna letala so preteklo noč odvrgla nekaj bomb majhnega kalibra na Mesino in Villo San Giovanni, pri čemer so povzročila nekaj ranjencev.

Nekaj bomb je bilo vrženih tudi na Catanijo, kjer ni zabeležiti žrtev.

Protiletalske baterije v Cataniji so zadele eno letalo, ki je treščilo v morje.

pednih letal v Sredozemlju. Nekateri listi so prikazali slavne dogodke o udejstvovanju italijanskega letalstva, ki je proslavilo 20letnico svoje ustanovitve.

Hitler sprejel in odlikoval generala Gariboldija

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 2. aprila s. Ob navzočnosti šefa glav. stana nemških oboroženih sil feldmaršala Kejtela je Führer sprejel v svojem glavnem stanu armadnega generala Gariboldija, poveljnika 8. italijanske armade, ki se je borila na vzhodni fronti. Hitler je ob tej priliki generalu Gariboldiju izročil odlik[illegible]nje viteza železnega križa.

Odmev uspehov italijanskega letalstva

Šanghaj, 1. aprila. s. Ves krajevni tisk objavlja z velikim poudarkom poročila o nedavnih odličnih uspehih italijanskih tor-

Iz „Odredbenega lista" Stranke

Rim, 1. aprila s. »Odredbeni list« Stranke objavlja:

Po Ducejevih naredbah je tajnik PNF premestil fašista Ferruccia Cappia iz federacije borbenih fašijev v Spalatu k federaciji borbenih fašijev v Terni, kjer bo prevzel mesto fašista Guida Ranaccionija. Fašist Gino Gallarini je premeščen iz federacije borbenih fašijev v Bergamu k federaciji borbenih fašijev v Fiumi na mesto fašista Genunzia Servidorija; fašist Mario Visani je premeščen iz federacije borbenih fašijev v Leccu k federaciji borbenih fašijev v Bergamu.

Za zveznega tajnika v Lucce je bil imenovan fašist Angelo Rognoni, sedanji zvezni tajnik na razpoloženju. Za zveznega tajnika v Pistoji je bil imenovan Elia Giorgetti, zvezni tajnik na razpoloženju na mesto fašista Maria Piglija. Za zveznega tajnika v Rietiju je imenovan fašist Alceo Ercolan, letnik 1889., vpisan v Stranko od leta 1921., skvadrist, major bersaljerov, bojevnik v vojni 1915-18, v italijanski Vzhodni Afriki, v Španiji in v sedanji vojni, odlikovan z dvema srebrnima kolajnama in z dvema bronastima kolajnama za vojaško hrabrost in bivši zvezni tajnik v Trevisu. Zasedel bo mesto fašista Giovannia Torte.

Za zveznega tajnika v Spalatu je imenovan Luigi Melli, letnik 1908, vpisan v Stranko od leta 1923., poročnik pehote, bojevnik iz sedanje vojne, doktor trgovinskih in gospodarskih ved, bivši zvezni podtajnik.

Fašista Renato Marzolo, generalni tajnik korporacij, in Rino Stampini, direktor revolucijske razstave, sta razrešena svojih funkcij kot zvezna tajnika.

★

Sožalje Italije ob smrti polkovnika Francetića

Zagreb, 1. aprila s. Ob priliki smrti poveljnika hrvatske »Črne legije« polkovnika Francetiča, ki je junaško padel proti komunističnemu partizanskemu barbarstvu, je izrazil italijanski poslanik Poglavniku globoko sožalje. Danes zjutraj je Poglavnik v prisotnosti drugih oblasti sprejel voditelje odposlanstva Narodne fašistične stranke in vojaškega odposlanstva, ki so mu izrazili sožalje. Poglavnik se jim je zahvalil, naglašujoč Francetičevo prizadevanje za iskreno sodelovanje med Italijo in Hrvatsko.

Dar italijanske vlade univerzi v Bukarešti

Bukarešta, 2. aprila. s. Pod naslovom »Veliko poslanstvo knjige« opozarjajo rumunski listi na knjižno darilo italijanske vlade vseučilišča v Bukarešti, ki predstavlja kulturni dogodek največjega pomena, na kar pripominjajo: »Italijansko-rumunski kulturni odnosi se bodo razvijali v srečnem znamenju starega izročila, ki združuje naš narod z odlično kulturo Italije. Italijanska kultura zavzema prestižno mesto v svetu in približati se tej kulturi pomeni bogato se okoristiti. Italija nam ni poslala le svojega poslanika kot našega prijatelja, ki je poln razumevanja za nas, temveč tudi svojega veleposlanika, svojo knjigo.

Sodelovanje Italije z nankinško vlado

Šanghaj, 1. aprila. s. Krajevni tisk poroča z velikim poudarkom o pogodbi med fašistično vlado in nankinško vlado glede vrnitve upravnih pravic v poslaniškem okraju Pekinga. Sklep itlijanske vlade je nov dokaz prijateljstva in razumevanja s strani Italije do nove Kitajske in njenega poglavarja Vangčingveja. Listi objavljajo ilustrirane uvodnike s poročili o podpisu pogodbe v Nankingu.

Pogreb kardinala Pellegrinettija

Rim, 1. aprila. s. V cerkvi sv. Ignacija so opravili pogrebne svečanosti za kardinalom Pellegrinettijem, čigar krsta je bila izpostavljena v cerkvi. Obreda so se udeležili člani Sv. kolegija kardinalov in člani diplomatskega zbora, akreditiranega pri Sv. stolici. V posebni klopi so sedeli grof Ciriodi, mojster dvornega ceremonijala, polkovnik grof Di Vigliano, pobočnik Kralja in Cesarja kot zastopnik civilne in vojaške hiše vladarja, Eksc. Amilcare Rossi, podtajnik v predsedništvu ministrskega sveta kot zastopnik vlade, inspektor PNF Balzarini kot zastopnik Stranke, šef personala zunanjega ministrstva Muzzolini, podguverner Rima Manno, zastopniki prefekta in pokrajine ter poveljnik armadnega zbora. Mašo je opravil monsignore Torrini, nadškof iz Lucce. Krsto je blagoslovil kardinal Granite Pignatolli di Belmonte. Zemske ostanke kardinala Pelegrinettija so potem odpeljali v Camajoro, kjer bo položen v rodbinsko grobnico.

Novi rumunski državni proračun

Bukarešta, 1. aprila, s. Objavljen je bil redni državni proračun za poslovno dobo 1943/44. Proračun izkazuje 171 milijard in 880 milijonov lejev dohodkov in izdatkov. Proračun za Besarabijo in Bukovino izkazuje 9870 milijonov lejev, proračun avtonomnih blagajen pa 182.308 milijonov lejev.

Finančni minister Neagu je očrtal načela, na katerih sloni proračun. Rekel je, da gre za proračun, ki zrcali vojni napor države pa vendar krije tudi večino izdatkov z sedanjimi dohodki, samo majhen del izdatkov pa je krit s sredstvi zaklada. Finančna politika Rumunije je odločno proti inflacijska in po prvem oktobru lani ni finančni minister zahteva nobenih virov iz narodne banke. Denarni položaj Rumunije je odličen in bilanca izplačil močna aktivna. Z upoštevanjem povišanja cen se lahko smatra, da je sedanji proračun manjši v primeri z onim iz leta 1939.

Hude sovjetske letalske izgube

V marcu je bilo uničenih 1267 sovjetskih letal — Izjalovljeni ruski napadi južno od Ladoškega jezera

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 2. aprila. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Proti fronti južno od Ladoškega jezera je sovražnik podvzel močne napade v več valovih, ki pa so se zrušili v našem obrambnem ognju ali pa v borbah moža proti možu pred našimi postojankami.

Na ostali vzhodni fronti je bilo samo neznatno krajevno bojno delovanje.

V marcu je izgubilo sovjetsko letalstvo 1267 letal, imzed katerih jih je bilo 1028 sestreljenih v letalskih bojih, 143 po protiletalskem topništvu, 36 pa so jih sestrelile kopne čete. Ostala letala so bila uničena na tleh.

V Tunisu so bili sovražnikovi napadi včeraj šibkejši kakor v prejšnjih dneh. Več sunkov severnoameriških in angleških sil proti srednji in južni tuniški fronti je bilo zavrnjenih. Nemške in italijanske čete so s krajevnimi napadi zboljšale svoje postojanke in uničile odrezane sovražnikove oddelke.

Nemški lovci so sestrelili nad tuniškim bojnim področjem in pri Kreti 10 sovražnih letal. Izgubljeno je bilo eno lastno letalo.

Dnevni napadi šibkejših sovražnikovih letalskih sil so bili usmerjeni na zasedena zapadna ozemlja in na mesto Trier. Sestreljena so bila štiri letala.

Ob zaključku zimskih bojev

Berlin, 2. apr. s. V kratkem komentarju o zaključku operacij druge zimske ofenzive rdeče vojske piše »Deutsche allgemeine Zeitung« med drugim:

Ves nemški narod je pozorno sledil vojaškim dogodkom v minuli zimi. Ako pa sedaj lahko trdimo, da je velika nevarnost za nami, to še nikakor ne pomeni, da bi smela tako fronta na bojišču kakor notranja fronta spati na lavorikah ali zaustaviti svoj ritem delavnosti. Naša volja do borbe in zmage se je znatno okrepila v teh zadnjih mesecih, predvsem zaradi udarcev, ki smo jih utrpeli. Iz poslednjih dogodkov smo črpali nove moči, ki jih moramo sedaj uporabiti za dosego nadaljnjih, ne lahkih ciljev, ki nas še čakajo po tej težki zimski bitki. Te naloge in ti cilji — zaključuje nemški list — so nam sedaj bolj kakor kdaj jasni in neodložljivi; doseči jih moramo po vsej sili.

Letos uničenih že 6410 sovjetskih tankov

Berlin, 1. aprila. s. V prvih mesecih leta 1943. so boljševiki, kakor se doznava iz vojaškega vira, izgubili 6.410 tankov samo v spopadih s silami vojske. Južno od Ladoškega jezera je ofenzivno udejstvovanje sovražnika včeraj ponehalo. Sovražnik je izvedel slabotnejše ofenzivne sunke z oddelki v moči stotnije, katere so nemške čete odbile. Nekaj sovjetskih tankov je bilo v teh borbah uničenih. Nemško težko topništvo je napadlo v odseku Petrograda sovražne železniške naprave in zadelo večkrat tovarne v mestu.

Popuščanje sovjetskih napadov

Berlin, 1. apr. Na jugu Ladoškega jezera je včeraj ofenzivna delavnost sovražnika ponehala. Rusi so napravili samo nekoliko šibkejših ofenzivnih sunkov, pri čemer so uporabljali le neznatne sile in so bili njihovi napadi povsod odbiti. Napadalec je pri tem izgubil nekoliko oklopnih voz.

Težko nemško topništvo je v petrograjskem odseku obstreljevalo železniške naprave in je ponovno zadelo tudi poslopja znane tovarne za gumijaste izdelke »Trenglonike«.

V neposrednem zaledju odseka zapadno od Kurska so nemške enote uničile nekoliko večjih partizanskih tolp. Med to posrečeno akcijo je bilo obkoljenih kakih 300 četnikov. Po obkolitvi so nemške čete osredotočile nanje hud ogenj in jih popolnoma razbile. Na bojišču je obležalo 153 mrtvih četnikov, drugih 120 pa je bilo zajetih.

V borbah na področju Sevska, o katerih je govorilo nemško uradno poročilo z dne 28. marca, je nemška oklopna divizija prizadela Rusom posebno težke izgube. Med boji, ki so trajali cele tri tedne proti dvema konjiškima divizijama, proti štirim pehotnim brigadam, proti nekoliko oklopnim brigadam in proti enemu sovražnemu konjeniškemu polku, je ta divizija osvojila 66 krajev, med katerimi so mesta Seredina, Buda in Sevsk. Vse te kraje je sovražnik branil z izredno trdovratnostjo.

Današnje finsko vojno poročilo pravi: »V zadnjih 24 urah je v zapadnem odseku Karelijske fronte neka finska izvidnica prodrla v sovjetske črte in uničila utrjeno oporišče. Obenem je uničila dvanajst manjših utrdbic in zaklonišč za čete ter pobila kakih 40 sovražnikov. Na neki drugi točki je druga finska izvidnica pognala v zrak sovjetsko napadalno utrdbico ter zaklonišče za čete, pri čemer je bilo nekaj sovjetskih vojakov ubitih. V vzhodnem odseku fronte ob Aunusu je bil sovjetski napad med velikimi izgubami odbit.« (Il Piccolo.)

Uničenje partizanskih tolp v zaledju pri Kursku

Berlin, 1. aprila, s. V neposrednem zaledju odseka zapadno od Kurska so nemške edinice, kakor se doznava iz poobla-

Naročite se na romane Dobre knjige

šćenega vira, uničile velike tolpe partizanov. Med to uspelo akcijo je bilo 300 boljševikov pognanih iz skrivališč in obkoljenih. Nato so bili boljševiki vsi popolnoma uničeni. Na bojišču je obležalo 152 boljševikov, 120 je pa bilo ujetih.

Ruski prostovoljci v nemški vojski

Berlin, 1. aprila s. Te dni se je v operativnem odseku Miusanov znaten kontingent krajevnih elementov pridružil nemškim četam v borbi proti Sovjetom. Šef teh kontingentov je svečano prisegel zvestobo v neki cerkvi, ki so jo Sovjeti porušili, pa je bila zopet obnovljena. Mnogi od 800 pripadnikov te skupine so se že zmagovito borili s komunističnimi tolpami.

Ameriški napad na nizozemski Rotterdam

Berlin, 1. aprila, s. Kakor je javilo poročilo vrhovnega poveljstva, so davi ameriški bombniki hudo napadli Rotterdam. Sovražnik je odvrgel iz velike višine bombe, ki so popolnoma ali deloma porušile nad tisoč stanovanjskih hiš. Nad 10.000 Nizozemcev je brez strehe. Napad je zahteval po zadnjih vesteh 180 smrtnih žrtev, 400 prebivalcev je pa bilo ranjenih.

Angleški zažigalni baloni nad Švico

Bern, 1. aprila. s. Švicarske vojaške oblasti objavljajo uradno, da je v preteklí noči in danes popoldne veter prignal tri zažigalne balone, vsekakor angleške, nad mesto Curih. Balone je policija polovila. Iz enega balona so padli štiri posode, napolnjene z neko vnetljivo tekočino. Na mestu, kjer je balon padel, je izbruhnil požar, ki se pa ni mogel razširiti, ker ni bilo na tem kraju nobenega vnetljivega predmeta. Oblasti so pozvale prebivalstvo, naj bo pozorno, ker se je bati, da bodo hude nevihte, ki sedaj divjajo, še prignale take zanesle balone na švicarsko ozemlje.

Vedno večja nevarnost podmornic

Angleži priznavajo, da je zavzela že katastrofalen obseg

Lizbona, 1. apr. s. Glede podmorniške borbe Osi proti anglosaški plovbi ugotavlja list »Scotsman«, ki izhaja v Edinburghu, da si nihče v Angliji ne more prav predstavljati, kakšna je po obsegu podmorniška nevarnost, kajti admiraliteta o tej nevarnosti le malo pove. Vesti o podmorniški nevarnosti si med seboj zelo nasprotujejo. Nekateri pravijo, da je nevarnost zavzela katastrofalen obseg, drugi pa namigujejo na lahko zboljšanje položaja. Na kaj ti opirajo svoj optimizem, je težko reči, kajti poročila o izgubah na morju, čeprav so zelo meglena, niso od pričetka vojne prenehala, lahko pa si predstavljamo pravi položaj s pomočjo kratkih premišljevanj. Zavezniki in zlasti Angleži so šli v vojno z manjšo tonažo kakor leta 1914—1918. Razen tega je treba nasititi v Angliji pet milijonov lačnih želodcev več kakor tedaj. Ladje morajo v primeri s prejšnjo svetovno vojno voziti po daljših poteh in več tvegati. Bojna mornarica je bolj zaposlena kakor kdaj prej. Če je v letih 1914—1918 prav malo manjkalo, da podmornice niso izstradale Anglije, si lahko predstavljamo, kako katastrofalen je sedaj položaj angleškega brodovja, ko se sovražne podmornice v vedno večjem številu spuščajo v morje in razpolagajo s sredstvi, zaradi katerih so mnogo močnejše. Admiral Stark pravi, da je treba uničiti samo podmornice za dosego zmage v vojni, toda to je pretirano, kajti, čeprav ne bi bilo podmorniške nevarnosti, ostanejo še vedno vojske Osi.

V »Sunday Timesu« piše Scrutator o bitki na oceanih in je nezadovoljen z odgovori vlade v debati lordske zbornice, ki so bili podani v sredo: Angleška javnost je prepričana, da vojna proti podmornicam poteka neugodno za zaveznike.

Kritičen položaj Američanov na Pacifiku

Buenos Aires, 1. aprila. s. Iz Washingtona poročajo, da so odposlanci poveljnikov Mac Arthurja, Nimitza in Halseya, ki poveljujejo ameriškim silam na Pacifiku, prišli v Washington in zahtevali takojšnja ojačenja za Pacifik, kjer je položaj vedno bolj kritičen.

Lizbona, 1. apr. s. Novozelandski ministrski predsednik Fraser je povabil Roosevelta in njegovo ženo na potovanje po Novi Zelandiji. Predsednik je odgovoril, da je vesel spričo povabila, da pa trenutno vabila ne more sprejeti. Podmorniške sile Osi tako dobro nadzorujejo Pacifik, da se Rooseveltu ne zdi previdno izpostaviti svoje osebe učinkovitosti podmorniških edinic, ki delajo toliko skrbi združenim narodom.

Nov spor med Belo hišo in ameriškim kongresom

Lizbona, 1. aprila. s. Po vesteh iz Washingtona nastaja nov konflikt med Belo hišo in kongresom, ki je glasoval proti omejitvi cen poljskih proizvodov. V vladnih krogih sodijo, da je mogoče, da bo Roosevelt odklonil podpis drakonskega načrta, češ, da bi s tem podpiral inflacijo. Tak predsednikov sklep pa bi še povečal politični konflikt. Doznava se, da je upravnik človeškega potencijala Mac Woott zahteval vpoklic treh milijonov žensk za delo v industrijah.

Amerika stega roke po Indiji

Izpodrivanje angleškega vpliva se nadaljuje

Bangkok, 2. apr. s. Britanske vojaške oblasti, ki so uporabile razpoložljive sile za obrambo severne Afrike, so bile prisiljene zahtevati pomoč ameriških letalskih sil v Indiji. Opazovalci pripominjajo, da skušajo Zedinjene države doseči političen vpliv v Indiji in da pospešujejo padec Velike Britanije. Iz tega izrecnega razloga pošiljajo še nadalje svoja ojačenja v Indijo preko Afrike z izgovorom, da se hočejo poslužiti Indije kot osrednjega oporišča za prevoz vojnih potrebščin po letalski poti v Čunking. Letalstvo Zedinjenih držav v Indiji se prav nevarno razširja in ograža britansko nadzorstvo nad deželo. Oslabljeni britanski vpliv je podžgal ameriško politiko, kar je imelo za posledico oddaljitev Britancev od Američanov. Opozarjajoč na okoliščino, da se je ameriško letalstvo samo proglasilo za »angela varuha Indije« kljub vsem ukazom maršala Wavela, pripominjajo opazovalci, da so tedni Gandhijevega posta poslabšali odnose med obema državama, ker je vedno bolj razvidno, da vsaka izmed njiju zastopa posebno stališče glede indijske neodvisnosti. Rooseveltov zaupnik Philipps, ki bi si hotel pridobiti popularnost med indijskim prebivalstvom, je zahteval od indijskega podkralja lorda Linlithegowa, da naj osvobodi Gandhija, toda njegov predlog je bil gladko zavrnjen. Ko so Britanci odkrili težnje Američanov, da bi si pridobili simpatije Indijcev, je imelo to za posledico odklonilno stališče podkralja, tako da lahko trdimo po mnenju opazovalcev, da se je med obema zaveznikoma začela odkrita politična borba glede Indije, ki je ena izmed najbogatejših dežel za oskrbovanje sveta. Med tem ko ni še nobene podrobne informacije o vsebini sporazuma med Zedinjenimi državami in Indijo, so krajevni opazovalca mnenja, da se bodo skušali Američani, ki bi si radi zagotovili nadzorstvo nad Indijo po vojni, uveljaviti v tem britanskem dominijonu, v katerega skušajo prodreti kolikor mogoče brez vmešavanja sedanjih gospodarjev dežele.

Gandhi še vedno ne sme sprejemati obiskov

Bangkok, 1. aprila. s. Iz New Delhija poročajo, da so nekateri indijski voditelji prosili podpkralja za dovoljenje, da bi smeli obiskati Gandhija. Dovoljenje bi moralo biti brezpogojno. Podkralj je prošnjo odklonil in izjavil, da bi jo mogel upoštevati samo, če bi Gandhi popolnoma preklical resolucijo, katero je vseindijski kongres sprejel v avgustu lani, ter obsodil tudi ščuvanje k nasilju.

Neuspeh angleške propagande v Transjordaniji

Ankara, 1. aprila. s. Angleške oblasti v Transjordaniji so začele živahno propagando, da bi pridobile domačine za borbo proti sovražniku v službi Anglije. Ker propaganda ni imela nobenega uspeha, so se angleške oblasti obrnile na transjordansko vlado, da bi dosegla skupno novačenje in organizacijo posebnega zbora, ki bi bil pod poveljstvom angleških višjih oficirjev. Pogajanja so bila zelo dolga, nato pa prekinjena, ker je sam emir prepovedal uporabo takega zbora izven mej Transjordanije.

INSERIRAJTE V „JUTRU"!

Zaključne ugotovitve o sovjetski ofenzivi

Maurizio Claremoris je objavil te dni v listu »Il Regime Fascista« naslednje zaključne ugotovitve o sovjetski zimski ofenzivi:

Kakor smo mogli pričakovati, se je zadnje dni marca izčrpala velika sovjetska ofenziva. Izčrpala se je ne le zato, ker je izgubila svojo notranjo moč, v kolikor se sleherni napad izčrpa z napredovanjem, temveč zato, ker so prenehale neugodne razmere, v katerih se je znašla protiboljševiška fronta lani v septembru, na izredno dolgem bojišču, ki se je podaljševalo v dveh smereh, proti Volgi in Kavkazu. Naposled tudi zato, ker je spretna taktika nemškega vrhovnega poveljništva, izhajajoča iz prožnega umikanja, prištedila čete tako, da jim je omogočila zmagovito protiofenzivo, ki jih je ponesla v Harkov, Bjelgorod in Sevsk.

Lahko si sedaj hladno ogledamo, ali je sovjetsko poveljništvo doseglo cilje, ki si jih je s svojo ofenzivo postavilo, in ali je upravičeno veliko vpitje sovražne propagande o operacijah, ki jih je izvedla Stalinova vojska v štirih mesecih, od 19 novembra lanskega leta do 20. marca tega leta.

Kaj so hoteli doseči boljševiki? Vsekakor v prvi vrsti uničenje sovražnih sil, kajti to je temeljni cilj strategije, nasproti kateremu so vsi ostali cilji podrejenega pomena. Ta cilj pa ni bil dosežen, kajti izgube, ki so jih utrpele protiboljševiške sile, so bile neprimerno manjše kakor sovjetske izgube.

Prav tako je propadel veliki ruski načrt za obkolitev južnega krila zaveznikov južno od Dnjepra. Prožna taktika se je tu uveljavila nasproti slepi ruski trdovratnosti, ki je v pretežno neuspelih napadih požrla falange za falangami. Kaj pa označuje to prožno taktiko? Izogibanje zagrizenega držanja neugodnih postojank z zaustavljanjem in obrabljanjem sovražnika po zaščitnih akcijah, nasprotno pa držanje samo tistih postojank, katerih učinkovitost je zajamčena, a na drugi strani čakanje na ugoden trenutek, ko se lahko udari na sovražnika v dobi njegove krize.

Mnogo je dokazov, ki potrjujejo te taktične uspehe. Jasno je, da ni materijalno in moralno stanje čet, ki so se odmaknile od Dona in s Kavkaza, utrpelo niti najmanjše okrnitve, ako so lahko odlično izvršile harkovsko protiofenzivo. V povsem drugačnem položaju pa so se znašle ruske čete. Dovolj je, ako navedemo njihove ogromne izgube med njihovimi brezuspešnimi napadi na postojanko Orel, kakor jih je navedlo nemško poročilo z dne 23. marca t. l.: 10.600 ujetnikov, 150.000 mrtvih, 1000 tankov in 500 topov izgubljenih. In tu gre le za prav majhen odsek bojišča.

Po tem lahko zaključimo ne le, da niso bile uničene protiboljševiške vojske, temveč, da so Rusi danes že na slabšem kakor pred štirimi meseci, in sicer zaradi izgub, ki so jih utrpeli.

Drugi cilj, ki si ga je bil postavil Stalin, je bil vsekakor ponovna zasedba vzhodne Ukrajine z vsemi njenimi bogatimi viri industrijskih surovin in zapadne Ukrajine z njenimi ogromnimi poljedelskimi bogastvi. Dosegel pa ni ničesar, kajti ozemeljska pridobitev se omejuje le na stepo med Donom in Doncem in na del kavkaških ozemelj, ki so nepomembna, Voronež, Kursk, Vjazma, Ržev, Velikije Luki, ki so jih Nemci prostovoljno izpraznili ali pa so jih Rusi zasedli za ceno potokov krvi, imajo le pomen osamljenih točk v ruski ogromnosti. Skratka, rusko napredovanje je pridobilo pas ozemlja, ki je brez bogastev. Staraja Rusa, Orel in črta ob Doncu, te močne postojanke, ki krijejo Baltik in Ukrajino, so trdno v naši posesti.

Tretji cilj je bil politične in moralne narave. Prav tu pa je bil sovjetski neuspeh odločilnega pomena in moramo nanj še prav posebej opozoriti. Dejstvo je namreč, da prebivalstvo ozemlja, ki so ga Stalinove čete zopet zasedle, ni hotelo ostati na mestu, da bi objelo tako zvane »osvoboditelje«, temveč se je brez najmanjšega pritiska pridružilo protiboljševiškim četam in se ž njimi umaknilo. Tako v Vjazmi kakor predvsem na Kavkazu je domače prebivalstvo dobesedno rotilo nemško poveljništvo, naj bi mu dalo na razpolago prevozna sredstva, da bi se umaknili na varno, kajti dobro so vedeli po nekaterih izkušnjah, da jim boljševiki ne bodo oprostili dobe, ko jim je bilo v stiku z našimi četami zopet vrnjeno človeško dostojanstvo. To niso le propagandne trditve, temveč dejstva, ki jih v ostalem potrjuje vedno večje število prostovoljcev med prebivalstvom Ukrajine, Krima in Kavkaza, prostovoljcev, ki se javljajo k pomožnim oddelkom in četam protiboljševiških sil. Pri tem niti ni treba sklicevati se na prebivalce baltiških držav, ki so bili zdesetkani v letu boljševiške zasedbe in ki jim je kljub Churchillovemu in Edenovemu izdajstvu ljubše iti v pregnanstvo kakor pa se zopet vrniti pod vlado moskovskih mesarjev.

Tako zvana zmagoslavna sovjetska ofenziva se nam torej kaže v kaj revni luči. Conducator Rumunije maršal Antonescu je ruske uspehe v okviru celokupnega položaja upravičeno torej označil za »nepomembne«.

Uničenje partizanskih čet na južnem Hrvatskem

Dne 30. marca t. l. sta italijansko in nemško vojno poročilo ugotovili, da so bile vse partizanske čete na področju južne Hrvatske popolnoma uničene in da so se pred italijanskimi, nemškimi in hrvatskimi le neznatni ostanki umaknili v visoko gorovje. O teh četah in ozemlju, na katerem so partizani delovali, je nemški generalni major Abercron objavil v dunajskem listu »Neues Wiener Tagblatt« nekaj podatkov, ki bodo zanimali tudi naše čitatelje, da si ustvarijo pravo sliko o razdiralnem delovanju teh temnih sil na hrvatskem ozemlju, ki so sedaj uničene:

»Nove meje med Hrvatsko in sedanjo malo Srbijo potekajo od Save vzhodno od Zagreba navzdol ob Drini proti jugu in nato po stari vzhodni meji Bosne in Hercegovine do Kotarskega zaliva na skrajnem jugu. Vzhodne dele Bosne in Hercegovine pokrivajo divje kraške gore, ki dosegajo višino 2000 metrov. Na kraški planoti, ki se v obliki terase razprostira proti Adriaticu, so majhni rodovitni predeli, nazvani »polja«.

V te gorate predele, ki so le težko prehodni in polni naravnih votlin, so se v številnih balkanskih bojih vedno rade zatekale množice domačega prebivalstva, čeprav je tu oskrbovanje z vodo kaj težka stvar. Deževnica se izgublja skozi votline skalovja in teče pod zemljo. Oskrbovanje z vodo je odvisno predvsem od vodnjakov.

Pri vodstvu operacij je treba upoštevati, da je ozemlje kraško in skoro brez dreves in da se zato zelo občuti pomanjkanje lesa. Za oskrbovanje z mesom skrbe v normalnih časih ovce in koze, ki se pasejo po teh revnih travnikih, toda na področju, kjer so delovale čete upornikov, bi zaman našli eno samo glavo drobnice za zakol. Polja so posejana z žitom in tudi sadnega drevja je precej. Ob južnozapadnem robu gorovja, na obalni ravnini in na poljih rastejo fige, tobak, trte in oljke. Avstrijski tobačni monopol je dobival svoj odlični tobak iz Bosne in Hercegovine.

Na teh ozemljih je bog vojne le začasno ustavil svoje delovanje. Tu je namreč imel svoja oporišča partizanski terorizem in tu so delovale roparske čete. Prometne zveze navzlic gorski višini niso neugodne, čeprav imajo svoje krajevne značilnosti. Izhod proti morju tvori dolina Neretve z enotirno železnico in cesto, ki nas preko Mostarja pelje v Sarajevo. Neretva je plovna kakih 20 km od izliva navzgor. Po čudnem naključju je bilo tu v zadnjih letih zgrajenih več cest, ki so sedaj pomagale partizanom pri njihovih akcijah. Zapadno od Sarajeva je važno cestno križišče. Ena cesta pelje od tu iz doline Neretve proti severu k Savi, druga pa nas preko Mostarja, prestolnice Hercegovine, pelje v Spalato k Adriaticu. Na planoti pa se morajo čete posluževati stez, kajti tu tako zvane ceste niso širše od stez.

O samih podvigih partizanov so se razširile pretirane govorice, vendar moramo reči, da ne gre za navadna krdela roparjev, temveč za vojaško organizirane »skupine«, ki so se poleti l. 1942 priklatile na Hrvatsko v glavnem iz inozemstva. Njihovo osnovo tvorijo pretežno črnogorske čete. Vrhovno poveljništvo nad vsemi četami ima srbski general Draža Mihajlović. O številu partizanov si zaradi nasprotujočih govoric ni mogoče ustvariti prave slike. Ti Srbi, ki vodijo gverilsko vojno, se imenujejo »četniki«: vodijo jih Židje, srbska emigrantska vlada v Londonu in moskovska Kominterna.

Od junija l. 1941. dalje so bile z moskovskim denarjem vržene iz Srbije na Hrvaško oborožene tolpe, ki so terorizirale zlasti vzhodno Bosno. Hrvatsko prebivalstvo na tem ozemlju je bilo pri tem izpostavljeno strahotnemu pokolu. Ukaz za uničenje je bil izdan tudi proti muslimanom. V nekaterih predelih so bili pobiti otroci, starčki in žene in vasi zažgane. »Četniki« so se seveda izogibali spopadom s policijskimi četami. Presenečenje iz zasede je njihova najpriljubljenejša taktika, pri čemer najrajši napadajo posameznike. Pogosto so napadali tovorne vlake in prevoze živil. Ves hrvatski pridelek na poljih je bil uničen.

Z letaki so »četniki« objavili tale svoj program: uničenje hrvatskih in muslimanskih ustašev, ustanovitev velike Jugoslavije in zasedba vse Bolgarije.

Partizani so delovali po skrbno izdelanem načrtu. Sarajevski umor, ki je izzval prvo svetovno vojno, kakor tudi državni udar l. 1941. sta bila delo »četnikov«, ki so razdeljeni v dve skupini, velesrbsko in komunistično, ki se strinjata v tem, da je treba preprečiti ustalitev hrvatske države. Italijanske, nemške in hrvatske čete so očistile sedaj vse ozemlje, ki je bilo okuženo in terorizirano po teh partizanskih tolpah, in sicer navzlic izredno težavnemu terenu. S tem je bil »četnikom« in partizanom na Hrvatskem zadan smrtni udarec.

Proslava obletnice zmage v Španiji

Madrid, 1. aprila, s. Vsa Španija je z gorečo navdušenostjo ljudstva proslavila 4. obletnico zmage nad rdečim režimom. Ob navdušenem vzklikanju Francu so bile v vseh glavnih mestih pokrajine velike parade vojske in falange. V Madridu je bil velik defile čet in falangističnih sil ob prisotnosti Franca, vseh članov vlade, diplomatskega zbora in ogromne množice, ki je napolnila krasno Francovo avenijo, vzdolž katere so bile postavljene tribune. Ob prihodu kavdila na posebno tribuno v spremstvu vojnega ministra in šefov civilne in vojaške sile je izbruhnila nezadržna ljudska manifestacija. Defile je nato potekel ob neprekinjenih vzklikih: Živela vojska! Živel Franco! Nudila se je mogočna slika sile in discipline. Po defilejih se je množica zgrnila okrog uradne tribune in vzklikala Francu ter pela domovinske pesmi, poglavar države pa je vidno ganjen pozdravljal.

Madrid, 2. aprila. s. Po veliki vojaški paradi ob 4. obletnici zmage nad rdečim režimom se je Franco zopet vrnil v Vzhodno palačo. Množica mu je med potjo navdušeno vzklikala. V palači je priredil sprejem v čast članov vlade, šefov oboroženih sil in državnih hierarhov.

Madrid, 2. aprila. s. Listi posvečajo mnogo prostora poročilom o proslavi četrte obletnice zmage nad rdečim režimom in poveličujejo v prisrčno pisanih člankih delo generala Franca in vojske, pri čemer poudarjajo, da je hotel španski narod s svojo totalno udeležbo pri teh proslavah zopet enkrat dokazati generalu Franku svoj nespremenljiv sklep slepe poslušnosti njegovim ukazom. V listu »Madrid« piše Gil Benumeya med drugim: Španija ne more biti edina, ako se ob obalah zbirajo nevarni pohlepneži, ne more biti velika, ne da bi dosegla svojih upravnih zemljepisnih mej na drugi obali, in ne more biti svobodna, ako nima zemlje za delo svojih sinov. Pisec članka poudarja nadalje, da predstavlja Maroko prostor, na katerem morajo nova pokolenja uresničiti svoje delo, da bi dosegla ideal, ki ga je Falanga prikazala španskemu narodu in ki se da izraziti z eno besedo: imperij.

Poravnaj čim prej zaostalo naročnino!

Sprejemi pri Visokem komisarju

Visoki Komisar sprejema ob delavnikih razen ob sredah in sobotah:

od 9. do 10.30 funkcionarje Visokega Komisarijata,

od 10.30 do 11.30 zastopnike oblasti, hierarhe in voditelje,

od 11.30 do 12.30 občinstvo.

Kretanje dovoljeno od 5. do 22.

Visoki Komisar za ljubljansko pokrajino odreja glede na lastne odredbe dne 30. oktobra 1941-XX, št. 135, dne 24 junija 1942-XX. št. 125 in 29. decembra 1942-XXI. št. 235, ki se tičejo prometa in javnih obratov:

Čl. 1. Od 5. aprila 1943-XXI. do novih določb se določila za kretanje v Ljubljanski pokrajini tako spreminjajo, da je kretanje dovoljeno od 5. do 22. ure v bloku mesta Ljubljane, od 5. do 21. ure pa na ostalem ozemlju pokrajine.

Člen 2. Zapiranje javnih obratov in prireditev se takole določa: V pasu bloka mesta Ljubljane ob 21.30, na ostalem ozemlju pokrajine pa ob 20.30.

Člen 3. Glede ostalih določb odredbe dne 30. oktobra 1941-XX. št. 135 in 24. junija 1942-XX št. 125 se ničesar ne spremeni.

Ljubljana, 1. aprila 1943-XXI.

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli.

Delovanje Zveze delojemalcev

Na sedežu Zveze delojemalcev, Miklošičeva cesta 22, je bila v pirsotnosti zveznega strokovnjaka seja izvršnega odbora za olsek industrijskega delavstva. Tov. Ambrožič je podal poročilo o upravi ter poudaril potrebo večjega stika med sindikalnimi voditelji in delavskimi zastopniki, da bi se zbudilo večje zanimanje organiziranih množic za delovanje ustanovljenih sindikatov.

Tov. Staniko je podal podrobno poročilo o sindikatih in omenil najnovejše uspehe pri ustvaritvi organizacije delavcev, nameščenih pri mestnih podjetjih. Med razpravo so se mnogi člani odbora oglasili k besedi, proseč raznih pojasnil ter želeč pogodbene pobude. Zvezin strokovnjak fašist Dal Pra je podal na vsa vprašanja izčrpna pojasnila ter temeljite odgovore.

Sestanek dimnikarjev

Da bi se proučila nekatera vprašanja, ki se nerešena vlečejo že dolgo časa in ki se tičejo kategorije dimnikarjev, je tov. Dal Pra sklical na sestanek delavce, s katerimi je ob prisotnosti sindikalnih voditeljev kategorije dr. Alujeviča, predsednika Zveze, in poročevalca Jurija Stanka podrobno proučeval predlagano rešitev omenjenih problemov. Kategorija dimnikarjev, ki ima prvenstvo glede popolnega vpisa v sindikalne organizacije, je na tem sestanku pokazala nenavadno zrelost in sindikalno razumevanje.

Vsa vprašanja so se razpravljala s popolno objektivnostjo ter jasnostjo pojmovanja. Navzočim sta tako tov. Dal Pra kakor dr. Alujevič izrekla svoje priznanje za njihovo zanimanje, tičoče se Zveze ter uresničenja zakonitih zahtev zaslužne kategorije ljubljanskih dimnikarjev.

Delitev mesa

Pokrajinski prehranjevalni zavod sporoča, da bodo dne 3. aprila t. l. potrošniki lahko kupili pri svojih običajnih mesarjih 90 gramov svežega mesa na osebo proti odvzemu odrezka C.

Radio Ljubljana

SOBOTA, 3. APRILA 1943-XXI.

7.30: Pesmi in romance. 8.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Pisana glasba. 13.00: Napoved časa. Poročila v italijanščini. 13.10: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.12: Sinfonična glasba. 13.30: Pesmi uspeha izvaja orkester, vodi dirigent Gorni Kramar. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.10: Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. — Operetna glasba. 15.00: Poročila v slovenščini. 15.15: Pokrajinski vestnik. 17.00: Napoved časa. Poročila v italijanščini. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Priljubljene pesmi »Cetra«. 17.55: Gospodinjsko predavanje v slovenščini. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Pesmi in napevi. 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.40: Filmska glasba. 21.45: Sinfonični koncert, vodi dirigent Armanado La Rosa Parodi. 22.35: Uvodi in medigre slavnih liričnih oper. 22.45: Poročila v italijanščini.

Gospodarstvo

Ureditev oskrbe in cen v Grčiji

Po končani vojni in v nadaljnjem razvoju vojnih dogodkov je Grčija prišla v izredno težaven položaj, ker se je prej le malo naslanjala na lastno proizvodnjo in je v znatni meri živela od plovbe in denarnih pošiljk v inozemstvu zaposlenih Grkov, kakor tudi od tujskega prometa. Vsi ti dohodki so v sedanji vojni odpadli. Zato je pomanjkanje raznih potrošnih dobrin, ki se občuti v vseh vojujočih se državah, zavzelo v Grčiji mnogo otrejše oblike. Vrhu tega se je položaj v Grčiji še poostril zaradi brezobzirne spekulacije v živilih, kar je v zimi 1941-42 izzvalo najtežje posledice. Zato se je lani grška vlada obrnila na italijansko in nemško vlado, da ji pomagata pri reševanju vprašanj oskrbe, cen in mezd ter pri ureditvi ostalih vprašanj, ki so s tem v zvezi. Italijanska vlada je takoj ustregla tej želji in je poslala svojega posebnega pooblaščenca s potrebnimi pomočniki. Isto je storila nemška vlada. Oba izredna pooblaščenca sta se takoj lotila težavnega dela. V naprej je bilo jasno, da prizadevanje obeh izrednih pooblaščencev ne more obstoiati v tem, da se vprašanje oskrbe uredi z vrsto naredb in kazenskih sankcij, temveč sta se vnaprej zavedala, da je treba pomagati tudi s primernimi dobavami in z ureditvijo prometa. Atenski listi so te dni prinesli o delovanju obeh izrednih pooblaščencev daljše sporočilo, iz katerega posnemamo naslednje podrobnosti:

Doslej izdani ukrepi za zboljšanje položaja oskrbe in za stabilizacijo cen so pokazali prav lepe rezultate in je upravičeno pričakovanje, da se bo blagodejni vpliv teh ukrepov v bližnji bodočnosti še povečal. Obe osni državi so v zadnjih mesecih stavili za potrebe Grčije na razpolago znatne količine živil in drugega blaga, ki je prišlo na trg po nizkih cenah. Brezmiselna spekulacija je v zadnjem letu pognala na črni borzi cene v taki meri, da te cene niso bile v nobenem skladu z dejanskim povečanjem obtoka bankovcev. Ko je prišlo blago, ki so ga stavili na razpolago obe osni državi, na trg, se je takoj pokazalo, da cene na črni borzi niso upravičene. Tudi potrošniki so spoznali to neupravičenost in niso hoteli več plačevati zahtevanih cen na črni borzi. Tako so bili mnogim spekulantom prekrižani računi. Zopetna normalizacija potrošnje seveda tudi v Grčiji ni mogoča, kakor ni mogoča v ostali Evropi. Težava pa je bila v tem, da Grčija nima upravnega aparata in disciplinarnega prebivalstva, da bi se dala razdelitev razpoložljivih potrošnih dobrin urediti enako doslednjo na sistem kart in odrezkov kakor v ostalih evropskih državah. Zato igra črna borza še vedno neko vlogo, čeprav ne odločilno. Doslej izdani ukrepi pa so omogočili, da je stopil vpliv črne borze na cene hudo v ozadje.

Oba izredna pooblaščenca osnih držav sta morala pomagati tudi pri novi ureditvi plač in mezd. Ker normalizacija potrošnje, kakor rečeno, ni mogoča, tudi ne more biti kritje najnujnejših življenjskih potreb prebivalstva odvisno od števila bankovcev, ki jih posameznik dobi na roko, temveč predvsem od tega, da se spravi približno v sklad razpoložljiva količina blaga s kupno močjo prebivalstva. Prilagoditev mezd in plač naraslim življenjskim stroškom je bilo brez dvoma najtežavnejše vprašanje, ki sta ga morala rešiti izredna pooblaščenca Italije in Nemčije. Četudi ni bilo mogoče mezd in plač docela prilagoditi draginji, je bilo vendar treba delavcem in nameščencem z najnižjimi plačami dati na roko toliko denarja, kolikor ga je potrebno za nakup racioniranih živil, za najemnino in za ostale potrebščine, pa da še ostane določeni denarni znesek za nakupe na svobodnem trgu. Tako so državnim uslužbencem zvišali plače za 15 odstotkov z dodatkom polovične mesečne plače vsaka dva meseca. Tako znaša celotno zvišanje 50 odstotkov. Ta ureditev je bila predpisana z veljavnostjo od 1. januarja t. l. nazaj. Mezde in plače osebja v zasebnem gospodarstvu so bile urejene z veljavnostjo od 15. marca in sicer različno za velika mesta, za ostala mesta in za deželo. Po novi tarifi znaša minimalni dnevni zaslužek strokovnega delavca 1800 do 2880 drahem, za navadnega delavca okrog 1620 drahem, za delavke pa od 1000 do 1350 drahem. Nadalje ostane v veljavi obveznost podjetja, dajati delavcu hrano ali pa to obveznost odkupiti v denarju, kar znaša dnevno približno 1200 drahem. Tako znaša sedaj minimalna mezda strokovnega delavca okrog 75.000 do 80.000 drahem na mesec. Enak minimum je določen tudi za nameščence najnižjih kategorij.

Ukrepi za povišanje plač in mezd se držijo v glavnem načela, da se delojemalcem z najnižjimi prejemki povišajo prejemki za povprečno 50%, medtem ko je ta odstotek pri višjih prejemkih mnogo manjši. Sploh ima nova ureditev tendenco, doseči več ali manj izravnavo med najnižjimi in najvišjimi prejemki v skladu z načelom, da je racioniranje živil za vse potrošnike enako. Tako diferencirano povišanje prejemkov je bilo izvedeno tudi z ozirom na posledice, ki lahko nastanejo pri razvoju cen. Pri linearnem povišanju vseh prejemkov bi se v mnogo večji meri dvignila kupna moč, kar bi znova izzvalo nesorazmerje med razpoložljivimi količinami potrošnih dobrin in kupno močjo.

Gospodarske vesti

= **Italijanske dobave Rumuniji.** Poročali smo že o nedavno sklenjenemu italijansko-rumunskemu trgovinskem sporazumu. Sedaj objavljajo še nekatere podrobnosti, iz katerih je razvidno, da bo Italija dobavila Rumuniji med drugim 2770 ton umetnih gnojil, 300 ton sukanca, in razne proizvode kemične industrije, zlasti strojila.

= **Motorno kolo z verižnim pogonom.** Nemški listi objavljajo prve slike o novem prevoznem sredstvu, ki je bilo konstruirano za najslabši teren in predstavlja nekako vmesno stopnjo med motornim kolesom in vlačilcem s pogonom na verigo. Od spredaj se vidi to vozilo kakor motorno kolo, od strani pa se opazi, da ima pogon kakor tank. S tem novim vozilom imajo na ruskem bojišču najboljše izkušnje, ne samo pri vožnjah po ozkih stezah in na ozemlju, kjer ni cest, skozi gozdove in preko polj ter ovir, temveč tudi tam, kjer je treba druga vozila potegniti z blata ali kjer je treba vleči odsekana debla. To motorno kolo z verižnim pogonom lahko vozi skozi ozke soteske s širino komaj enega metra. Strokovnjaki so mnenja, da se bo to novo vozilo obneslo tudi po vojni tam, kjer so zelo neugodne terenske razmere.

= **Fuzija nemških poročevalskih podjetij.** Iz Berlina poročajo, da sta se združili poročevalska agencija »Transocean« v Berlinu in »Europapress« v Frankfurtu, in sicer pod skupnim nazivom »Transocean-Europapress«.

= **Zagrebški velesejem odpovedan.** Zagrebški velesejem, ki se vsako leto prireja od konca aprila do začetka maja, je za letošnje leto odpovedan.

= **Novi statistični podatki o Srbiji.** V Beogradu so bili objavljeni najnovejši podatki o površini in prebivalstvu Srbije. Današnja Srbija obsega poleg Srbije v mejah iz leta 1912 še Banat, ki pa ima avtonomno upravo. Po uradnih podatkih obsega sedanje področje Srbije 54.506 kv. km; od tega odpade na samo Srbijo 45.292 kv. km in na Banat 9211 kv. km. Skupno število prebivalcev pa je ugotovljeno v višini 4,819.000, od tega odpade 4,190.500 prebivalcev na Srbijo in 628.500 na Banat.

= **Švicarski načrt cevovoda za mineralno olje do Genovskega zaliva.** Iz Rima poročajo, da se je Švica obrnila na Italijo z načrtom za gradnjo cevovoda za mineralno olje iz Švice preko Severne Italije do genovske luke. Švica računa, da bo s tem bistveno olajšan izvoz mineralnega olja in bodo tudi dovozni stroški cenejši kakor pri prevozu z železniškimi cisternami. Švica je pripravljena dati na razpolago za gradnjo potrebni kapital in tudi potrebni material. V teku so že pogajanja med italijansko in švicarsko vlado in je verjetno, da bo italijanska vlada dala svoj pristanek.

= **Novi podatki o Palestini.** Zadnje ljudsko štetje v Palestini je pokazalo, da živi tam 9,731.000 ljudi; od tega je le 480.000 Židov in 9,250.000 mohamedanskih Arabcev. Navzlic majhnemu številu imajo v Palestini Židje v svojih rokah dve tretjini narodnega premoženja.

= **Posledice pomanjkanja tankovskih ladij v Ameriki.** Poročali smo že o zakasnitvi gradnje cevovoda za nafto v Zedinjenih državah, in sicer iz vzhodnih držav, kjer se pridobiva nafta, v države severovzhoda, kjer se troši največ mineralnega olja. Od 2000 kilometrov dolgega cevovoda iz Texasa proti vzhodu je doslej dograjena komaj dobra četrtina (do države Illinois). Za gradnjo tega odseka so porabili pol milijona ton jekla in je pri kroničnem pomanjkanju jekla za neobhodno potrebne svrhe verjetno, da bo delo tudi v bodoče le polagoma napredovalo. Potreba cevovoda pa postaja vedno nujnejša spričo pomanjkanja tankovskih ladij in spričo težkoč, ki so se letos pojavile v vzhodnih državah, kjer so morali ljudje prezebovati, ker so centralne kurjave po večini urejene za kurjenje z nafto. Celo javne lokale, gledališča in šole so morali v najhujši zimi zapreti. V Bostonu pa so morali urediti javne ogrejevalnice in je v nekaterih mestih prišlo tudi do burnih demonstracij.

Turška vlada zahteva izredne kredite

Carigrad, 1. aprila s. Vlada bo predložila zbornici, kakor poročajo listi, zahtevo po izrednem kreditu 120 milijonov turških lir. Tej prvi zahtevi po izrednem kreditu bodo med tekočo poslovno dobo sledile še nadaljnje. Ker je treba povečati dohodke, bo vlada pobirala 10 odstotkov od poljedelske proizvodnje v naturalijah.

Znižane brzojavne tarife v evropskem prometu

Rim, 1. aprila, s. V izvajanju na Dunaju sklenjenega sporazuma med državami, pripadajočimi evropski poštni zvezi, so bile znižane tarife za navadne brzojavke med Italijo, Nemčijo, Luksemburgom, Špansko, Norveško, Nizozemsko, Rumunijo in Slovaško.

Švica odklanja komunizem

Bern, 1. aprila s. Švicarski narodni svet je s 97 proti 4 glasovi odklonil zahtevo komunista Nicole, da naj se zopet zakonito dovoli komunistična stranka.

Izpred vojnega sodišča

Vojaško vojno sodišče vrhovnega poveljništva Oboroženih sil za Slovenijo in Dalmazijo, odsek v Ljubljani, je izreklo naslednjo sodbo v zadevi proti:

1. **Berglez Ludviku**, očeta Franceta in matere Trontelj Helene, rojenemu v Repčah 23. I. 1925 in tamkaj bivajočemu na št. 14, kmetu;

2. **Berglezu Rudolfu**, očeta Franceta in matere Trontelj Helene, rojenemu v Repčih 2. VIII. 1921 in tamkaj bivajočemu na št. 14, kmetu;

3. **Zemljaku Josipu**, očeta Jakoba in matere Selan Katarine, rojenemu v Cerovem pri št. Juriju 20. II. 1920 in tamkaj bivajočemu na št. 12, delavcu;

4. **Smrekar Kristini**, očeta Franceta in matere Tome Ivane, rojeni v Podlipoglavu 11. XII. 1924 in tamkaj bivajoči na št. 2, kmetici;

5. **Smrekar Frančiški**, očeta Franceta in matere Tome Ivane, rojeni 10. VII. 1917 v Podlipoglavu in tamkaj bivajoči na št. 2, kmetici;

6. **Kaduncu Josipu**, očeta Franceta in pok. Toni Marije, rojenemu 26. V. 1907 v Selah pri Šmarju in bivajočemu v Sapu, grobarju, vsi na begstvu.

Obtoženi so bili:

a) protizakonite posesti orožja in streliva po čl. 2. Ducejevega razglasa z dne 24. X. 1941, ker so v nedoločenem času na ozemlju Ljubljanske pokrajine bili v posesti orožja in streliva brez dovoljenja pristojne oblasti;

b) prevratne propagande po čl. 5 Ducejevega razglasa z dne 3. X. 1941, ker so v omenjenih časovnih in krajevnih okoliščinah vršili prevratno propagando za ukinitev in nasilni preobrat politične in socialne ureditve v državi;

c) prevratne zlružbe po čl. 4 Ducejevega razglasa z dne 3. X. 1941, ker so od nedoločenega časa dalje sodelovali na ozemlju Ljubljanske pokrajine pri združbi, katere namen je bil, da nasilno spremeni politično, gospodarsko in socialno ureditev v državi;

d) sodelovanja pri oboroženi četi po čl. 16 Ducejevega razglasa z dne 3. X. 1941, ker so v omenjenih časovnih in krajevnih okoliščinah sodelovali pri oboroženi četi, da bi vršili zločine proti državni osebnosti.

Iz teh razlogov proglaša sodišče: Bergleza Rudolfa, Begleza Ludvika, Zemljaka Josipa, Smrekar Kristino, Smrekar Frančiško in Kadunca Josipa za krive pripisanih jim zločinov in jih obsoja v dosmrtno ječo z vsemi zakonitimi posledicami. Obsoja nadalje vse na solidarno plačilo procesnih stroškov in pristojbin razsodbe.

Odreja enkratno objavo te sodbe v listu »Jutru« v Ljubljani.

Ljubljana, 29. marca 1943-XXI.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE!

E. Josin:

Stara Ljubljana

XXVI.

Prav slovesen je bil sprejem domačega pešpolka ob priliki vrnitve iz Bosne in Hercegovine leta 1879. Vojaštvo je prišlo v Ljubljano zvečer, ko je bila že tema. Pri vhodu v mesto je bil postavljen velik razsvetljen slavolok. Pozdravni napis na slavoloku je bil v slovenskem in nemškem jeziku:

«Dobrodošli naši hrabri sinovi!»

Slavolok je bil postavljen med deželno bolnico in hotelom Evropo. Vojaštvo so spremljala društva z baklami, od nekaterih društev pa so jih spremljali jezdeci. Spominjam se prav dobro na pok. Dornika, uradnika pri tvrdki I. C. Mayer, ki je jezdil kot član strelskega društva. Vojaštvo je oddalo v stari cukrarni svoje orožje, potem pa je odšlo na dobro večerjo na staro strelišče za gradom, kjer je sedaj Ljudska kuhinja. V spodnjih prostorih je bilo zbrano moštvo, v zgornjih pa oficirji. Ljubljanski župan piem. Laschan je imel pozdravni govor, vojaška godba je igrala, pevci pa so peli.

Okupacijo je prav obširno opisal plem. Andrejka, ki se je udeležil pohoda v Bosno v posebni knjigi: »Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini«. Knjigo je založila Mohorjeva družba v Celovcu. Omenim še, da so se udeležili okupacije med drugimi kot rezervni oficirji od profesorjev Alfonz Paulin, Rajko Perušek in Andrej Senekovič, izmed uradništva Anton Svetek in A. Lenarčič ter podoficir časnikar Jakob Bedenk.

Licejska knjižnica

Že v mladosti sem rad čital. Hodil sem v licealno knjižnico, ki je bila takrat v drugem nadstropju starega gimnazijskega poslopja na Vodnikovem trgu. Čitalnica je bila v prvem nadstropju; soba je bila precej velika, dve okni sta bili proti Ljubljanici, dve pa na dvorišče. Pri oknu proti Ljubljanici so sedeli: dr. Gottfried Muys, bibliotekar, Fran Levstik, skriptor, ni I. Vidmar, pisar. V bližini teh gospodov so bile postavljene mize in stoli za dijake-bravce. Zahtevane knjige je vedno izročil Levstik, ki jih je prinesel iz sosedne sobe. Ko sem prišel v višje razrede, mi čas ni pripuščal hoditi v knjižnico. Ker sem si pa zaslužil z instrukcijami nekaj denarja, sem kupoval pri tvrdki Bamberg na Kongresnem trgu broširane knjižice »Reclamove biblioteke«; posamezni zvezki so veljali 12 krajcarjev. Bral sem dela iz nemške literature, pa tudi prestave iz italijanske, ruske in poljske književnosti. V višjih razredih sem imel za italijanščino izvrstnega učitelja profesorja Josipa Borghija in sem se prav dobro naučil italijanščine, mnogo pa sem tudi pridobil, ker sem instruiral italijanske dijake. Čital sem razne italijanske avtorje v izvirniku, kakor Manzonija, Silvia Pellica, Danteja in druge Slovenske knjige kakor tudi Dunajski in Ljubljanski Zvon sem dobil na posodo od součenca Jakob Gorupa, nečaka dobro znanega mecena Josip pl. Gorupa z Reke.

Slovenski pisatelji in pesniki pred 60 in 70 leti

Imel sem v číslih naše slovenske pisatelje in pesnike, ki so prebivali v Ljubljani pred 60 in 70 leti. Spominjam se naslednjih:

Jakob Alešovec, znan v Ljubljani pod imenom »Brencelj«, ker je izdajal šaljivi časopis »Brencelj«. Rodil se je na Skaručni pri Ljubljani leta 1842. kot sin gostača. Umrl je v Ljubljani v zavetišču sv Jožefu leta 1901.

Albin Arko, časnikar in kolporter pri Slov. Narodu se je rodil leta 1845 v Novem mestu in umrl leta 1893 v Ljubljani.

Andrej plem. Andrejka je bil avstrijski častnik. Živel je dolgo časa kot mlad oficir pri domačem pešpolku, pozneje je postal gardni častnik. Rodil se je leta 1850. v Dolenjem pri Kamniku ter umrl kot polkovnik v p. v Ljubljani leta 1935.

Dr. Janez Bleiweis plem. Trsteniški, živinozdravnik, se je rodil v Kranju l. 1808. in umrl leta 1881. v Ljubljani, kjer je pokopan pri Sv. Krištofu. Njegovega pogreba so se udeležili vsi slovenski dijaki ter mu poklonili tudi vence. Nagrobni govor na pokopališču je imel Luka Svetec.

Matej Brence, zasebni uradnik, je služboval nekaj časa pri Trgovski zbornici; bil je sotrudnik pri Ljubljanskem listu, Ljubljanskem Zvonu in drugod. Rodil se je leta 1856. v Hrušah pri Lescah; umrl je leta 1887. pri Sv. Gregoriju pri Sodražici na sušici.

Anton Bartel, gimnazijski profesor, se je rodil leta 1853. v Mirni peči na Dolenjskem in umrl leta 1940 v Ljubljani.

Jakob Benedek, pisatelj in sourednik pri »Slovencu«, se je rodil leta 1850. v Šmartnem pri Cerkljah, umrl je leta 1916. na Dunaju.

Josip Cimperman, pesnik in pisatelj se je rodil v Ljubljani leta 1842. in umrl leta 1893. Mož je bil 20 let hrom. Veljkokrat sem ga videl, ko so ga v vozičku peljali po ljubljanskih ulicah. Pri vsej svoji revščini je bil dobre volje ter se je vedno pogovarjal s svojim spremljevalcem-vodnikom. Njegov brat Josip je tudi pesnikoval in je še kot dijak umrl.

Martin Cilenšek, profesor, se je rodil v Gotovljah na Štajerskem leta 1848. in umrl v Celju l. 1938., star 90 let. Cilenšek je bil moj profesor v prvem razredu na ljubljanski realki leta 1875-76.

Karel Dežman, pesnik in pisatelj se je rodil v Idrii leta 1821., umrl je v Ljubljani leta 1889.

Dr. Hinko Dolenc, sodni tajnik v Ljubljani, se je rodil leta 1838. v Razdrtem na Notranjskem in umrl leta 1908. kot upokojenec in posestnik v Razdrtem.

Anton Funtek, profesor na učiteljišču v Ljubljani, se je rodil leta 1862. in umrl leta 1939 v Ljubljani.

Fran Gestrin, pesnik in pisatelj, se je rodil v Ljubljani leta 1865. in umrl leta 1893. Svoje premoženje je zapustil Slovenskemu pisateljskemu društvu.

Lipe Haderlap, slovenski pisatelj, je bil nekaj časa urednik pri »Slovencu«, potem pa pri »Miru«, listu za koroške Slovence. Rodil se je v neki vasi na Koroškem leta 1849.

Vatroslav Holz, uradnik in potnik banke »Slavije«, se je rodil leta 1844. v Zg. Vrnjanah pri Sv. Trojici in umrl leta 1914. v Ljubljani. Holz je bil markantna oseba, prav dobro znana v Ljubljani. Bil je velik prijatelj Simona Gregorčiča. Pisal je pod imenom Prostoslav Kretanov.

Ivan Hribar, bivši župan ljubljanski, minister bivše Jugoslavije itd. se je rodil v Trzinu pri Ljubljani 1851. leta in umrl 1941. v Ljubljani. Njegovo pisateljsko in politično delo je obče znano.

Ivan Jenko, profesor, se je rodil leta 1853., umrl je leta 1891 v Gorizii. V Ljubljani je bil gimnazijski profesor leta 1876—1877. Njegov brat je bil pesnik Simon Jenko.

Luka Jeran, duhovnik, se je rodil leta 1818. v Javorjih v Poljanski dolini ter umrl leta 1896. v Ljubljani.

Jožef Jerič, duhovnik, se je rodil leta 1828. v Gradišču pri Stični, umrl je pa leta 1888. v Ljubljani. Jerič je bil veljko let urednik »Slovenca«.

Dragotin Doksov Jesenko, uradnik pri banki »Slaviji«, se je rodil v Ljubljani leta 1864. in umrl l. 1902.

Josip Jurčič, pesnik, pisatelj in urednik »Slov. Naroda« se je rodil leta 1644. na Muljavi, umrl pa l. 1881 v Ljubljani. Njegovega pogreba se je udeležilo zelo veliko ljudi, posebno mnogo dijakov. Nagrobni govor je imel dr. Valentin Zarnik. Spominsko ploščo na domu v Muljavi so mu odkrili leta 1882., kjer je imel ob tej priliki govor njegov prijatelj Janko Kersnik.

Franc Kadilnik, uradnik pri tvrdki F. Ks. Souvan, se je rodil leta 1825., v Stari vasi pri Krškem, umrl je leta 1908. v Ljubljanj.

Anton Koder, poštni uradnik, se je rodil v Radomljah pri Kamniku leta 1851., umrl je l. 1918. v Ljubljani kot upokojen poštni ravnatelj. Kot poštni uradnik je služil v Ljubljani leta 1872.—1874., nicer pa je služboval izven Kranjske.

Janko Kersnik, notar na Brdu pri Lukovici, se je rodil leta 1852., umrl je leta 1897. V Ljubljani je bil več let koncipijent pri notarju dr. Zupancu.

Evgen Lan, magistratni svetnik, se je rodil 1850. v Vipacci, umrl je leta 1930. v Ljubljani.

Frančišek Lampe, duhovnik, se je rodil leta 1839. v Zadlogu pri Idrii in umrl leta 1900 v Ljubljani.

Pezzi d'artiglieria nemica catturati dalle nostre truppe durante un contrattacco sul fronte tunisino — Sovražni topovi, ki so jih uplenile italijanske čete med nekim protinapadom na tuniškem bojišču

Sodobna kmetijska vprašanja

Ljubljana, 1. aprila

Deset ovac obleče deset ljudi — ali je to mogoče?

V »Kmetovalcu« čitamo: Na ovčjerejo smo pri nas že skoraj pozabili. Toda v današnjih časih je tudi ovčjereja postala važna pridobitna panoga. Če verjamete ali ne — tako piše skrben kmet iz Savinjske doline — v naši domačiji izdelamo z domá pridelano volno vse, kar potrebuje 10 ljudi na nogavicah, rokavicah, kapicah, volnenih jopicah in suknu za obleke. Povrhu nam dajejo ovce povprečno 1 liter mleka dnevno skozi pol leta. Strički za prehrano so majhni v primeri s koristmi. Pa tudi zahtevam po negi in hlevu je pri ovcah lahko ustreči. Vse izdelke iz volne napravimo v hiši sami ter smo si v ta namen omislili potrebne priprave. Domači izdelki so mnogo boljši in trpežnejši. — Preudarimo, ali ne bi kazalo posnemati ta primer.

*

Kako bomo letos gnojili?

Temu vprašanju so v dvojni številki »Kmetovalca«, ki smo jo pravkar prejeli, posvečeni trije članki. Vemo, da letos ni na razpolago dovolj umetnih gnojil. Toda kakor skušajo povsod drugod rešiti vprašanje uporabe teh nezadostnih količin, kako da bi donašale največje koristi, tako je tudi naša dolžnost ne samo, da o tem razmišljamo, temveč da po zrelem premisleku tudi preudarno ravnamo. Uvodnik podrobneje razpravlja o umetnih gnojilih ter daje vrsto koristnih napotkov. Drugi članek govori o konzerviranju hlevskega gnoja na njivi, tretji članek pa opisuje priprave za razsipanje umetnih gnojil. Nadaljnji članek govori o napakah pri razkuževanju semena.

Daljši pouk s slikami je posvečen **Oranju**. Opisani so moderni plugi in njihovi važni deli. Nadalje je opisana uporaba kosilnice pri žetvi. Najpreprostejši dodatek za žetev h kosilnemu stroju je **žetvena deska**. V naših prilikah, kjer imamo mnogo padavin in žito rado polega, je priporočljivo vsekomur, da si nabavi žetveno desko in žetveno napravo za odlaganje rokoveti. Ne glede na to, kakšna bo letina in žito, bo mogoče tako vedno uporabljati kosilnico tudi pri žetvi.

*

Koliko potrebujemo povrtnine?

Vrt bomo popolnoma izkoristili, ako vemo, koliko prvrtnine potrebujemo na osebo vse leto in kolika mora biti površina, da na njej zraste za družino potrebna množina povrtnine. Povprečno se računa, da odrasla oseba pojè letno 60 kg povrtnine. Ker imamo pri povrtnini velik odpad pri berbi, skladiščenju in kuhanju, moramo računati s stoodstotno večjo proizvodnjo, torej s 120 kg na osebo. Petčlanska družina torej letno potrebuje okrog 600 kg razne povrtnine. »Kmetovalec« objavlja podrobnejšo razpredelnico različnih vrst povrtnine na 200 m².

*

O sadnem drevju mislijo mnogi, da poganja zelo globoke korenine.

Zato pri saditvi drevja spravijo gnoj globoko pod drevo. To mnenje je zmotno, ker se korenine sadnega drevja razširjajo v gornjem sloju prav plitko pod površino. »Kmetovalec« prikazuje v posebnem članku s slikami, kako je treba gnojiti sadnemu drevju. Nadaljnji članek govori o cepikah.

Kar se oploditve sadnega drevja tiče, ve vsak sadjar, da je ta odvisna v glavnem le od čebel. Koliko panjev je pa potrebno za sadovnjake? Navadno se zahtevajo na en hektar sadovnjaka dve ali tri močne čebelne družine. Čim bliže so panji postavljeni sadnemu drevju, tem več bodo čebele koristile. Najbližja drevesa bodo najbolj popolno oplojena, oddaljenejša bodo včasih čisto zanemarjena. Zato je dobro, če razdelimo panje na dva do tri mesta v sadovnjaku, kar pa čebelarji neradi storé. **Čebela nam z oplojenjem sadnega drevja mnogo več koristi kakor z donosom medu.** Lahko se reče, da je ta korist desetkrat večja, iz česar izhaja, kako važno je čebelarstvo za napredost sadjarstva. Zelo poučen in prepričevalen je v tej zvezi tudi članek o koristnih pticah in o napravljanju valilnic.

*

O dolgosti življenja vinske trte.

čitamo v »Kmetovalcu«: Naši cepljeni nasadi nazadujejo že po 20 do 30 letih v donosu in vedno več praznih mest najdemo v njih. Zaradi teh nedostatkov se obdelovanje starejših nasadov ne izplača več. Poskušalo se je prazna mesta v vinogradih nanovo nasaditi, toda iz izkustva vemo, da kljub vestnemu popolnjevanju ne moremo nikoli več doseči količinsko tako obilne letine kakor v dobi, ko je bil vinograd še mlad. Francozi, ki so dobri vinogradniki, so se navadili, da vinograde po 30 letih izkoriščanja izsečejo in nanove nasade po ponovnem rigolanju. Tudi pri nas se bomo morali sprijazniti s krajšo dobo izkoriščanja vinogradov, če bomo hoteli doseči, da bo vinogradništvo spet donosno.

„Borba z bogovi“

V zbirki »Dobra knjiga« je te dni izšel ta znani roman danskega pisatelja H. P. Jacobsena. Z njim smo po dolgem času spet dobili zgodovinski roman velikega formata. Dejanje se odigrava v kretsko-mikenski dobi, ki vznikne pred našimi očmi v okviru sončnega in po vinskih trtah vonjajočega Sredozemlja z vsemi barvnimi odtenki svojega davno pozabljenega življenja. Pred nami plastično zažive v teku napete vsebine romana običaji in zunanja slika velike kulturne dobe. Iz vsega tega pa se dviga visoka pesem junaške volje, ki se vselej znova tudi v najbolj obupnih okolnostih postavi po robu usodi. Zgodovinsko vsebino romana prepleta prelepa ljubavna zgodba med mikenskim kraljevičem Nakaritom in Ariatano, hčerko kretskega kralja Haramada. Prizor za prizorom se vrsti s filmsko naglico, vsebina je tako napeta, da ne moremo odložiti romana, dokler ga ne prečitamo.

Glavna vrednost romana pa ni samo v odlično nanizanih zapletljajih; pristen pesnik se je tu lotil silne zgodovinske snovi in jo tako živo preoblikoval, da navdaja njegovo delo dih najčudovitejše strasti. Hkratu pa je osnovna misel romana sodobnemu človeku zelo blizu — to je misel, da si človek z močno voljo in neomajnimi načeli lahko podvrže usodo, namesto da bi se ji vdano uklonil.

Knjigo lahko dobite v vseh knjigarnah ali pa v upravi »Jutra« in »Slovenskega naroda«. Proširan izvod velja 10 lir, vezan pa 20 lir. Z znatnim popustom si lahko nabavite knjigo, če se naročite na zbirko »Dobra knjiga«.

Iz Srbije

Smrt ugledne Celjanke. V Beogradu je umrla dne 20. marca po daljšem težkem trpljenju gospa Rezi Plavc, soproga trgovca iz Celja. Pokojno je dičila neizmerna volja do dela, a njeno dobro srce jo je vodilo že v Celju v razna dobrodelna društva, kjer se je vidno odlikovala z ljubeznijo in delom za dobro stvar. V Beogradu je v težkih prilikah z veliko spretnostjo in izkušenostjo vodila kuhinjo restavracije »Srpska kapljica«, ki je zaslovela po svoji solidnosti. Sredi dela jo je pokosila nekrosna smrt in težko prizadela moža, hčerko in sina. Kako priljubljena je bila gospa Rezi, je pokazal veličasten pogreb. Ob pretresljivo lepi naši nagrobni pesmi so se v pomladnem soncu poslovili od nje vsi, ki so pokojno gospo spoštovali in radi imeli. Časten ji spomin, preostalim naše sožalje.

Novi predpisi za setev in prodajo sladkorne pese v Srbiji. Da bi se produkcija sladkorne pese čim bolj dvignila, je centrala za sladkor izdala nove predpise glede setve in prodajo sladkorne pese. Predpisi vsebujejo predvsem določbo, da vsak pridelavec sladkorne pese postane član sladkorne centrale; dalje da za vsakih 100 kg sladkorne pese, ki jo odda, dobi poleg odkupnine tudi še po 1 kg sladkorja, dočim je dosedaj za vsak posejani hektar dobil 30 kg, kar je dalo za 100 kg pese komaj okrog 200 gramov sladkorja. Tudi je s to naredbo zabranjena prodaja semenja in listja sladkorne pese.

Kmetijske knjižnice in čitalnice. Da bi se narodna prosveta v pogledu kmetijskega gospodarstva v Srbiji čim bolj poglobila, je ministrstvo za kmetijstvo sklenilo osnovati večje število knjižnic z izključno kmetijsko-gospodarskimi knjigami. Od dveh založb je pokupilo okrog 50.000 takšnih knjig, v ministrstvu samem pa jih je tudi okrog 5.000. Ustanovilo bo osrednje kmetijske knjižnice pri vseh kmetijskih inspektoratih v okrožnih načelstvih, dalje tudi pri vseh sreskih kmetijskih referentih ter pri raznih kmetijskih zadrugah. Tudi vsak rajonski ekonom bo dobil malo knjižnico za izposojanje kmetom. Takšnih knjižnic bo zaenkrat ustanovljenih okrog 200.

Moderno urejen filmski atelje v Beogradu. Poskus akrobata Aleksića, ki je v zvezi z nekaterimi prijatelji osnemotil vsa filmska podjetja v Srbiji in z velikimi žrtvami ustvaril prvi originalni zvočni srbski film »Nedolžnost brez zaščite«, ki ga je doslej gledalo že 60.000 gledalcev, je spodbudil dolgoletnega filmskega operaterja in lastnika filmskega podjetja Osvit-film Stevana Miškovića, da je uredil moderno opremljen filmski atelje, ki naj ustvari domači film. Kot drugi domači zvočni film bo v tem ateljeju nastal »Eldo«, po znani Veselinovičevi igri. Priprave so v teku.

Sprememba krajevnih imen v Banatu. Minister za notranje zadeve je na predlog okrožnega načelnika banatskega okrožja odločil, da se spremene imena sledečih krajev v Banatu. Kraljevičevo v Franzfeld, Hajdučica v Haideschütz, Sečanj v Petersheim, Kurčanin v Rudolfsgrad, Šupljaja v Stefansfeld.

Kupujte svoje potrebščine pri naših oglaševalcih!

KULTURNI PREGLED

Razstava del Saše Šantla

(Ob šestdesetletnici 1883—1943)

Danes, ko so se ekstremi tudi v upodabljajoči umetnosti malo da ne izravnali in ko je utihnilo nekoč tako hrupno razpoloženje tudi v slikarstvu, je treznejša in mirnejša presoja položaja znova primaknila lepotnemu občutju naše dobe skupino onih umetnikov, ki jih je dolga desetletja prekašal tako po kvaliteti kakor tudi po razvojni važnosti pomembnejši impresionizem in tabor novejše moderne. Saša Šantel, eden naših najplodovitejših in najizrazitejših umetnikov iz velike dobe nastajanja sodobnega slovenskega slikarstva, je ob svoji šestdesetletnici priredil v Jakopičevem paviljonu obsežno razstavo svojih del, ob katerih se naša javnost s hvaležnostjo spominja neumornih prizadevanj enega najuspešnejših prvoboriteljev naše slikarske kulture. Retrospektivni pregled mojstrovega oeuvra obsega okrog 290 del, oljnih slik, akvarelov, risb, lesorezov in radirank, počenši od zgodnje goriške in dunajske dobe pa do zadnjega leta 1942/43.

Saša Šantel, profesor na Srednji tehniški šoli, je študiral prva leta našega stoletja na Dunaju, kjer sta se prav tedaj uveljavila »Secesija« in impresionistični »Hagenbund«. Kolonija naših dunajskih študentov umetnosti se ni toliko ogrevala za pojav secesije kot mnogo bolj za dekorativne folklorne težnje v obliki onega skromnega in umerjenega realizma, ki se je v drugih umetnostnih središčih, vsaj v mladini, že deloma preživel. Važno težišče tedanje dunajske generacije je bila še vedno romantično ilustrativna risba, ki je pospeševala tudi pri naših slikarjih izrazito grafične težnje (primerjaj poleg Šantla tudi G. Birollo, M. Gasparija in celo najbolj slikarski temperament med temi, šestdesetletnika pred 2 letoma Frana Klemenčiča). Tako si je naša »Vesna« (1903) v nasprotju s »Savani« (Miethke, 1904) le upravičeno lastila področje grafike in umetnostnoobrtne panoge. Ves nadaljni razvoj omenjene skupine naših slikarjev-grafikov temelji na miselnost, ki je tedaj obvladala pretežni del dunajskega umetniškega življenja, deloma tudi Prago in Varšavo. Na razpotju stremljenj slovenskega modernega slikarstva pa gre posebna zasluga baš temu krogu ilustratorjev in risarjev za uveljavljenje domačih ilustracijskih proizvodov in tehnično originalne grafike, ki jo je naša javnost prvič spoznavala tako na razstavah kakor tudi v vedno bolj pogosto priobčenih ilustracijskih prilogah naših revij, bolj redko pa zaenkrat še na polju ilustrirane knjige.

Najstarejše razstavljeno oljnato delo »Študija starke« (o. 1905) kaže izrazito široko barvno tehniko in vpliv impresionistične šole, vendar je omenjeni primer iz časa pred 1914 osamel. Že naslednja kompozicija »Uspavanke«, interieura s starko pri peči in z zibelko, je le dve leti mlajša (1916) in vendarle že tipična za kasnejšo obravnavo realističnega detajla in za gladkost lokalnega kolorita. Po lepi povezanosti modrine, svetlobni tonaliteti in intimnosti razpoloženja, ki ga izliva pogled v poglobljeni prostor, lahko štejemo omenjeno delo med najboljša na razstavi. Žal pogrešamo še mnogo drugih dobrih del, ki jih je umetnik ustvaril v tem času. Kot dokument svojega časa je spregovorila tudi sfinga svojo »Misel o večnosti«, secesionistični motiv iz l. 1920. Značilna za zgodnji krajinski kolorit je vsekakor slika »Vodnikovega trga« (1924). Pestrost snovnega motiva je privabila slikarja tudi na vseh kasnejših delih, v svetlobi in barvi pa se prilagaja predvsem snovnemu in manj barvnemu razpoloženju, ki je tako vezano bolj na predmet. Značilne so v tem pogledu slikarjeve panorame (»Ljubljana«, »Metlika«, »Celje«). Izredno občutene pa so najnovejše krajinske slike, na pr. »Jesenski motiv«, »Pozna jesen v Mestnem logu« ali »Bičevje v Ljubljani«. Posebno ljubezen in skrb je posvetil Šantel tudi interieurom in tihožitju, panogi, kjer se izživlja v celot kot slikar intimnih lepot, poetične prisrčnosti in domačnosti. Nenavadno sveža je »Podoba slikarja M. Šubica« (1942), tudi lirični trio »Dumkyja« zveni med najboljšimi deli zadnje dobe. Podobne kvalitete se oglašajo tudi v »Mladih goslarjih«, »Mladih kovačih«, v »Velenjskem lončarju«. Kot portretist se umetnik izraža manj svobodno, izvzel bi le sveže in prikupne portretne studije za sliko »Slovenski skladatelji«, ki je tudi sama razstavljena z vsem svojim dekorativno reprezentativnim formatom, pokrivajočim eno samo steno glavne dvorane. Dobra je tudi »Podoba soproge I.«; posebej pa bi omenil ob koncu po eno izmed krajinskih del »Trnovo pozimi«, izmed interieurov »Pri starinarju« in med tihožitji »Sočivje«.

Šantlovo umetniško zmogljivost izraža razstavljena grafika nedvomno v najboljši luči. V takem gradivu je marljivi mojster na višku (št. 118, 120a, 128, 130, 136, 139, 143, 154, 155, 174 — le bežno iz obilice radirank!). Ploščati lesorez prinaša po večini portrete, iz popotne beležnice pa izvirajo predvsem akvareli (»Motiv iz Milana«, »Marseille«, »Kraljevica«, »Dekle s kitaro«). Bogato poučno, dasi ob današnjih prilikah težje zložljivo razstavo, ki daje od vseh dosedanjih najboljši vpogled v Šantlovo življenjsko delo, zaključujeta obsežna cikla portretov »Slovenskih skladateljev« in slovenskih ljudskih noš.

Umetniku, slikarju in skladatelju prof. Saši Šantlu želimo še mnogo srečnih let v uspešnem ustvarjanju, priznanju in zadovoljstvu!

F. S.

Jacques de Lacretelle

Oseka na pariškem knjižnem trgu je poživila založniško delo v nekaterih izvenfrancoskih središčih. V Rousseaujevi in Amielovi Ženevi je izšlo v zadnjih letih več knjig znanih francoskih avtorjev. A tu ne gre za načelno emigracijo v smislu Koblenza ali Hugoja, čeprav je v Lacretelleovem idejnem eklekticizmu medel odsev obojne tradicije francoskega duha. Jacques de Lacretelle je eden tistih članov Akademije, ki jih v svetu ne poznajo mnogo, in katerih spisi so tudi v njihovi domovini bolj zadeva literarnih ljubiteljev. Najvišje kulturno odlikovanje si je bil pridobil z več kot desetimi knjigami leposlovne in esejistične vsebine, v katerih pa ni presenečal niti z novimi mislimi niti s kakšno bistveno oblikovno obogatitvijo literarne umetnosti. Pod melanholičnim naslovom »L'Heure qui change« — še otožnejšega se je spomnil Carco: Nostalgie de Paris — je zdaj zbral serijo člankov, ki so značilni primeri francoske literarne publicistike. Prvi del, Heures de lecture, je posvečen komentarju dela pisateljevih sodobnikov in nekaterih starejših. Najprej se pisec hvaležno pokloni knjigam, spremljevalkam njegovega življenja in lepo označi razmerje med starostnimi dobami in čtivom. Sledé kramljanja o avtorjih, v njih nam L. z nevarnim pretiravanjem vljudnosti, ki pogosto zabriše še poslednje pointe, podaja priložnostne portrete. S peresom apologista govori o Duhamelu, v čigar pisanju vidi združeno izročilo in sedanjost, elito in ljudstvo in odpor zoper doktrinarstvo. Lepe in prijateljske so besede o Mauriacu, R. Martinu du Gardu, Mauroisu, Thauraudih v Španiji itd. Simpatične so vrste o daljnih sestrah Brontë. Kočljivo vprašanje, ki je vzbudilo nekoč toliko hrupa, Gide in komunizem, rešuje L. dobrohotno in s šarmom svetovljana: Vsem, ki so se tako neusmiljeno ogrevali za in proti, očita nesporazum, izvirajoč iz nepoznanja Gidea, njegovega življenja in dela. Tako mlačno obravnavanje vitalnih vprašanj našega časa seveda ne priča o visokem čutu intelektualne odgovornosti. Pod zaglavjem Instants quotidiens so ponatisnjene kratke causerieje, vzorci pariškega žurnalizma polpretekle dobe, ki je znal svojo brezidejnost tako spretno skrivati za variacijami kozmopolitizma. Oddelek Heures de voyage nudi tri razmišljanja o tujini. Najzanimivejši je poslednji del, Le moment présent, ki združuje sestavke, napisane po junijski katastrofi 1940. V drobnem članku L'unique chose nécessaire, ki obravnava domovino v žalosti, je strnil L. misli in občutja, ki dajejo vrednost vsej knjigi.

B. Ž.

Vladislav Kušan

Leta 1937. izšla pesniška zbirka »Ponoćne ispovijesti« je jasno določila mesto, ki ga zavzema v hrvatski liriki Vladislav Kušan, tenkočutni estet in likovnoumetnostni kritik, pisec pred dvema letoma izišle podnetne esejske knjige »Ars et Artifex«. Tudi pred meseci objavljena tretja pesniška zbirka »Začarane tmine« ne spreminja bistvenih potez v profilu Kušanove pesniške osebnosti. Ostal je slej ko prej pesnik rahlega, prefinjenega liričnega izraza, močno dovzeten za tisto magično zrcaljenje poezije, v katerem so pokazali mojstrstvo francoski simboliki. Kušanovi nedvomni vzorniki; za poezijo, ki združuje občutje muzikalno dojetega drhtenja s slikarskimi podobami in prividi.

Kušan je pesnik dualističnega pogleda na svet: v njegovi liriki se ostro odražata svet telesnih pojavov, izražen zlasti v poudarjenih čutnih predstavah, in subtilna

Kronika

* **Umrl je general Del Re.** Iz Firenze poročajo, da je umrl armadni general Giuseppe Del Re. Generalu, ki se je izkazal v svetovni vojni 1915—18, je bilo 69 let.

* **Zlata kolajna za generala Franca.** General Franco je sprejel v Madridu te dni člane madridskega mestnega sveta, ki so mu izročili zlato kolajno hvaležnosti za osvobojenje Madrida.

* **Smrt na bojišču.** Dne 16. decembra 1942 je padel na ruskem bojišču Antonio Caradonna iz Triesta. Že prej je padel na Atlantiku junaške smrti za domovino njegov brat Alfonso Caradonna. — Dne 31. oktobra lanskega leta je požela smrt v bitki pri El Alameinr Luciana Kaiserja iz Triesta. Bil je član GILa ter je pripadal motorizirani diviziji »Littorio«.

* **Povratek savojske konjenice z vzhodnega bojišča.** Iz Milana poročajo, da se je vrnila tjakaj z ruskega bojišča standarta savojske konjenice, ki je bila na postaji sprejeta od predstavnikov vojske in milice. Bil je navzoč tudi Turinski grof, ki je izrekel poveljniku savojskih konjenikov prisrčno dobrodošlico. Povratniki s fronte so navdušeno vzkliknili Duceju.

* **Pogreb kardinala Pellegrinettija.** Iz Rima poročajo, da je bil pogreb kardinala Pellegrinettija, ki je umrl na kirurški kliniki v Rimu, v četrtek dopoldne iz cerkve sv. Ignacija.

* **Izredno dodeljevanje krompirja v aprilu.** Minister za poljedelstvo in gozdove je določil, da se bo v italijanskih mestih za mesec april dodeljevalo po 5 kg krompirja na osebo.

* **Mezga iz rabarbare.** Ministrstvo za kmetijstvo in gozdove je izdalo uredbo, ki ureja ceno posameznih mezg. Mezga iz rabarbare se sme prodajati na drobno po najvišji ceni 15.40 lir.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Sobota, 3. aprila, ob 17.30: **Jesen.** Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol.

Nedelja, 4. aprila, ob 14: **Sneguljčica.** Mladinska predstava. Izven. Znižane cene od 12 lir navzdol.

Ob 17.30: **Prava ljubezen.** Izven. Cene od 20 lir navzdol.

*

Gherardo Gherardi: »Jesen.« Igra v treh dejanjih. Osebe: dr. Riccardo — Vl. Skrbinšek, Gregorio — P. Kovič, Teresa — Nablocka Putjata, Giuditta — Sancinova, Stefano — Nakerst, Carlo — Brezigar, Mario — Raztresen, Lena — Simčičeva, Maria — Remčeva, Giulia — Gabrijelčičeva, Attilio — Verdonik. Režiser: prof. O. Šest.

Mladinska predstava P. Goljeve »Sneguljčice« bo v nedeljo. Opozarjamo na ponovitev priljubljene otroške pravljice, v kateri nastopajo poleg Sneguljčice, kraljeviča, zlobne kraljice in sedmih palčkov še zabavna tolovaja Frice in Frace, lovec in dvorni maršal.

Salonska komedija, ki jo je nazval pisatelj R. Bracco »dialog v treh dejanjih«, ima naslov »Prava ljubezen«. V njem je opisal zgodbo mladega para. Glavni vlogi igrata V. Juvanova in Jan, natakarja — Verdonik, krčmarico — Kraljeva in šoferja — Košič. Režiser: J. Kovič.

OPERA

Sobota, 3. aprila, ob 17: **Evgenij Onjegin.** Red B.

Nedelja, 4. aprila, ob 16: **Janko in Metka.** Izven. Cene od 28 lir navzdol.

*

P. I. Čajkovski: »Evgenij Onjegin«. Lirična opera v sedmih slikah. Osebe: Larina — Poličeva, Tatjana — Vidalijeva, Olga — Golobova, Filipjevna — B. Stritarjeva, Onjegin — Janko, Lenski — Sladoljev, Stotnik — Škrabar, Triquet — B. Sancin. Gremin — Lupša, Zarecki — Dolničar, sluga — Mancin. Dirigent: N. Štritof, režija in scena: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti, koreograf: inž. P. Golovin.

E. Humperdinck: »Janko in Metka«. — Pravljična opera v treh dejanjih. Osebe: oče — Dolničar, mati Stritarjeva, Janko — Golobova, Metka — Mlejnikova, Hrustaj — baba — Poličeva, Trosi — možek — Barbičeva, Rosi — možek — Urbančeva. Dirigent: N. Stritof, režija in scena: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti, koreograf: inž. P. Golovin.

* **Laž in resnica o generalu Lorenziniju.** Italijanski listi poročajo, da je izšla v Londonu knjiga Angleža G. L. Steera o abesinski vojni. V knjigi pojasnjuje pisec, kako se je angleška propaganda poslužila laži, ko je vzela na muho generala Lorenzinija. Angleži so naslikali Lorenzinija kot divjaka, ki je zbežal iz Agordata ter zapustil svoje čete. Steer pravi, da je vse, kar so Angleži pisali o generalu Lorenziniju, laž, ki se jim je zdela potrebna zaradi propagande. V resnici je bil general Lorenzini pogumen mož, ki ga je dičilo junaštvo. Bil je tipičen predstavnik stare oficirske garde, ki so ga vojaki spoštovali in ljubili. Lorenzini se je moral v Agordatu umakniti zaradi tega, ker je imel proti sebi mnogo močnejšega sovražnika. V Cherenu se je boril na čelu svojih čet ter je smrtno zadet padel na bojišču.

* **Vesti za rojake iz severne Afrike.** Iz Rima poročajo, da pripravlja EIAR posebno oddajo domačih vesti iz severne Afrike. Vesti se bodo oddajale pod naslovom »Domače novice« počenši z mesecem aprilom.

* **Izredna prodaja šivalnih strojev.** Ministrstvo za korporacije v Rimu je dovolilo prodajo gotovega števila šivalnih strojev, ki niso tipizirani. Šivalni stroji te vrste pa se smejo prodajati samo društvom ženskih fašijev, vojaškim krojačnicam ter kmetijskim zadrugam. Stroj ne sme veljati več kakor 2.500 lir.

* **Sestanek pisateljev iz Julijske Benečije.** V soboto 3. aprila bo v Triestu sestanek pisateljev iz Julijske Benečije. Pisatelj Remigi Marini bo na sestanku govoril o literatih mesta Trieste. Na drugih sestankih bodo obravnavali literarno delo v provincah Zari in Dalmaziji ter v mestih Gorizia, Fiume in Pola.

* **Važno za vsakogar sedaj in v bodoče** je znanje strojepisja. Novi dnevni in večerni tečaji pričnó 2. in 3. aprila. Specialna strojepisna šola: Največja moderna strojepisnica, raznovrstni stroji, desetprstna učna metoda! Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. Zahtevajte prospekt: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.**

IZ LJUBLJANE

u— **Nov grob.** V častitljivi starosti 90 let je za vedno zapustila svojce vdova po šolskem ravnatelju ga. **Marija Črnagojeva.** K večnemu počitku bodo drago pokojnico spremili v soboto ob pol 15. iz kapele sv. Andreja na žalah na pokopališče k Sv. Križu. Naj v miru počiva! Svojcem izrekamo naše iskreno sožalje!

u— **Smrt ene najstarejših Ljubljančank.** Kakor smo na kratko že zabeležili, je umrla v visoki starosti 97 let v svojem stanovanju v Florjanski ulici 39 ga. Pavlina Recknagel-Pibroučeva, ki je bila svoj čas lastnica trgovine s klobuki na Mestnem trgu poleg magistrata. Bila je izobražena žena. Sestra pokojne gospe, Justina, je umrla pred dvema letoma v starosti 92 let.S smrtjo ge. Recknaglove se je spet razredčila vrsta najstarejših Ljubljančank. Blag ji spomin!

u— **Spet se je zjasnilo nebo.** Tudi po tako ugodni zimi, kakršna je bila letošnja, ki nam je darovala obilo sonca v februarju in marcu, se pričenja prava pomlad šele v aprilu. Res je sicer, da 1. april rad marsikoga potegne in nas je tudi letos nekoliko presenetil z nestanovitnim vremenom, zato pa nam je takoj drugi dan spet očistil ozračje. Nad Ljubljano se spet razpenja sinje nebo in sonce se veselj prebujene prirode. Hvaležni bomo aprilu za sončno vreme, pa tudi nalivov mu ne bomo zamerili. Zemlja je še vedno potrebna moče — brez nje ni zelenja ne zorenja ne hrane. V ostalem pa vemo, da bo aprilov naslednik maj, ki je toliko opevan kot mesec sladkobne ljubezni, prinesel še to in ono nevšečnost. Dnevi so prijetni, ker se ozračje po dežju ni ohladilo, marveč samo osvežilo. V četrtek čez dan, ko je nagajal tudi veter, smo imeli 15,1 stop. C. Včerajšnje jutro je bilo precej hladnejše od prejšnjih, vendar se je živo srebro vzdržalo na 5 stop. C. Kljub vedrini pa napovedovalec vremena v Zvezdi trdovratno prerokuje dež.

u— **Za sobotno in nedeljsko razvedrilo** vam bo kakor nalašč dobrodošla velika križanka, ki jo tudi v najnovejši številki prinaša **»Domovina«. Velike križanke v »Domovini«, ki jih lahko rešujete ves teden, čeprav niso težavne, zbujajo zasluženo pozornost** med križankarji v Ljubljani in na deželi. Razen tega naj povemo, da je v »Domovini« pravkar začela izhajati domača zgodovinska povest iz turških časov »Hči viteza z Rojskega gradu«. V podlistku pa je objavljena znamenita povest Viktorja Hugoja »Jetnikova usoda« (»Claude Gueux«), ki se bo prihodnjič končala. Razen tega je obilo zabavnega in poučnega drobiža. »Domovina« je najcenejši slovenski tednik, izvod stane 60 stotink.

u— **Na koncertu violinskega virtuoza G. Ciompija** bomo slišali dvoje velikih del iz italijanske klasične violinske literature. Najprej je na sporedu Vivaldijev Koncert v D-duru. Vivaldi je deloval v začetku 18. stoletja ter uživa sloves najplodovitejšega skladatelja in najspretnejšega violinista svoje dobe. Ker se je pomenil, ni nastopil kariere violinskega virtuoza, temboljpa je bil plodovit kot skladatelj in slovit kot violinski pedagog. Mnogo je deloval tudi kot dirigent. Napisal je 40 oper, ki pa se niso ohranile, in nebroj skladb za instrumentalno glasbo in predvsem za orkester. Zaključen bo Ciompijev koncert s Paganinijevo skladbo: Utrinki. Paganini je najsvetlejša zvezda med violinskimi virtuozi vseh narodov in dob. Med italijanskimi mojstri je bil zadnji iz dolge verige nepozabnih umetnikov, ki so odločilno vplivali na violinsko igro, kakor tudi na kompozicije, ki so napisane za ta instrument. Paganini je bil odličen skladatelj, še bolj odličen pa violinski virtuoz, ki je v pravem triumfu prepotoval vso Evropo. Poleg teh dveh skladateljev bo izvajal virtuoz Ciompi še Beethovnovo Kreutzerjevo sonato ter po eno skladbo Bacha, Chopina, Principa in Scarlatesca. Na klavirju bo spremljal umetnika mojster Franko Verganti. Koncert bo v ponedeljek 5. t. m. ob pol 7. zvečer v veliki filharmonični dvorani. Na koncert opozarjamo.

u— **Strojepisni tečaji — novi eno-, dvo- in trimesečni dnevni in večerni** — pričnó 2 in 3. aprila. Specialna strojepisna šola: največja moderna strojepisnica, raznovrstni stroji, desetprstna učna metoda. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. Učnina zmerna. Prijave, informacije dnevno. Zahtevajte prospekt: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.**

u— **Jutri zvečer** točno ob pol 7 bo pričetek solističnega koncerta v frančiškanski cerkvi. Zanimanje za koncert je veliko, saj ga prirejajo zelo sposobni ljudje, javnosti znani vsaj po svojih izvajanjih, če ne že po imenih. Orgelske spremljave fr. Kanizija pri božjih službah v frančiškanski cerkvi nam pričajo, da bomo na koncertu slišali še toliko bolj ubrano igro.

u— **Naznanite sobe!** Mestno županstvo še vedno nujno potrebuje, zlasti v sredini mesta, več čedno opremljenih sob za nastanitev oficirjev in uradnikov. Kdorkoli ima kako primerno sobo, naj jo takoj naznani mestnemu odpravništvu v sobi številka 23 v III. nadstropju magistratnega poslopja za Robbovim vodnjakom.

u— **Za obdelovanje namenjena mestna zemljišča** so oddana do zadnje parcele in mestna občina nima več nobenega sveta na razpolago za oddajo. Zato opozarjamo interesente, naj zaradi dodelitve sveta ne prihajajo več v gospodarski urad, ker bi bila vsaka taka vloga brez pomena in uspeha.

u— **Jezikovni tečaji tujih jezikov — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2,** pričnó v ponedeljek 5. aprila. Pouk v začetnem, nadaljevalnem in konverzacijskem oddelku vodijo diplomirani predavatelji. Najnovejša in najuspešnejša učna metoda — odlični dosedanji uspehi. Informacije in vpisovanje dnevno do 19. ure v pisarni ravnateljstva.

u— **Zelenjadna semena po pojoviični ceni** dobe obdelovalci vojnih vrtov, ki so last mestne občine, enako pa tudi sploh lastniki in najemniki majhnih zemljišč v mestnem gospodarskem uradu v Beethovnovi ulici št. 7, soba št. 35, do 15. aprila od 8.30 do 12.30. Ker je zaloga majhna, zato bo mogoče upoštevati samo socialno najšibkejše sloje ter jih zato vabimo, naj se zglase v kmetijskem odseku mestnega gospodarskega urada ter se poslužijo te ugodnosti, da bo obdelanih čim največ vojnih vrtov.

u— **Nesreče.** V ljubljansko bolnišnico so v četrtek sprejeli tri ponesrečence. Po stopnicah je padel in si poškodoval desno nogo 13 letni dijak Metod Goričar iz Ljubljane. Levico si je poškodoval 50 letni dejavec Kristijan Lesjak, desnico pa si je zlomil pri padcu 78 letni upokojeni železniški uradnik Anton Mevlja iz Ljubljane.

Iz Novega mesta

n— **Dež je namočil zemljo.** Po več kot enomesečni suši, ki je do dobra izsušila dolenjska polja in travnike, se je v noči od petka na soboto pooblačilo in v dopoldanskih urah je jel pršiti rahel dež. Vendar je burja kmalu razgnala oblake in tako dež ni spral s cest niti prahu, kaj šele drobo namočil izsušeno zemljo. V nedeljo je kljub močnemu jugu vse lan prijetno sijalo pomladansko sonce. V noči na ponedeljek pa je zračni tlak popustil in pričelo je deževati. Deževalo je ves ponedeljek in šele proti večeru ponehalo. Močna burja je v torek razpršila oblake in v sredo je topilo pomladansko sonce ponovno zavladalo na Dolenjskem. Maksimalna temperatura je znašala 16.7 stopinj. Dež je do dobra zmočil vrhnjo plast zemlje in v torek se je vse Dolenjsko prebudilo v novi zeleni barvi, saj dosedanja suša ni dala travnikom onega prijetnega pomladanskega zelenila.

n— **Staro mestno lice.** Novomeški glavni trg je znan kot najlepši kranjski trg in ga umetnostni zgodovinarji ne umenjajo zaman tip bogatega srednjeveškega trga. V sedanjem stoletju pa je novomeški trg izgubil večino onih svojih značilnosti, na katere so bili novomeški meščani vedno najbolj ponosni: arkade. Le Bergmanova hiša na Glavnem trgu je še vedno ohranila to značilnost. Te dni pa so se pri prezidavi Ogrizkove hiše ponovno prikazale arkade. Ko so delavci vzeli iz stene okvir trgovinskih vrat in izložbenega okna, se je pokazal prvi lok nekdanjih arkad, dočim je drugi lok prav dobro viden pod ometom nad glavnimi hišnimi vrati. Arkade so si hodili Novomeščani vse dneve ogledovat in občudovat. Škoda, da ni nikogar, ki bi preprečil, da se arkade kar na slepo podirajo ter tako uničujejo stari stavbinski spomeniki. Razne naravnost nesmiselne prezidave hiš so že itak do dobra spremenile lice novomeškega trga in skrajni čas je, da se vsaj hiše, ki so ohranile s svojimi strmimi in visokimi strehami svojo tipično srednjeveško gradnjo, ohranijo in zaščitijo kot kulturni spomeniki dolenjske metropole.

Z Gorenjskega

O Umetnostni in obrtniški razstavi v Kamniku poroča gorenjski tednik: Razstava zgovorno priča o stvariteljski moči prebivalstva kamniškega okrožja. V prvem prostoru je manufakturno blago, klobuki, izdelki tovarne za trake v Mengšu, dežniki in šivilski izdelki. Drugi razstavni prostor zavzema papirna tovarna Bonač; prikazuje vse stroje za izdelovanje papirja v razmerju 1:10. Ta dela je napravil mojster Škerjanc v teku več let. Nadalje so razstavljene tu vse vrste papirja. Naslednji prostor je posvečen usnjarski industriji. Velik prostor zavzema Knafličeva tovarna, usnjene izdelke pa razstavljata tvrdka Franc Zorn in bratje Okršljar iz Domžal. Zraven so čevlji Alojza Ložarja in Mihe Sršena iz Kamnika. Visoko stopnjo stanovanjske in pisarniške oprave prikazujejo tvrdke Remec, Pelaci, Kosec in Malej. Tu so izdelki slamnikarske in lončarske zadruge, delavnice krtač, barv, obvez in vate. Železninarstvo razstavljajo tovarna Titan (posoda), bratje Hočevar, Fric Thale in klepar Sever. — V umetniškem oddelku razstavljajo Koželj, Cuderman, dr. Dovjak, Jerina, ki je obenem modelar, rezbarji in kiparji Horvat, Kordeš, Bojc in umetniški kovač Varšek, keramiko pa Šnabel. Baltezar Šmidel je razstavil oniaro z raznimi godali, Sadnikar pa cinkaste vrče iz svoje znane zbirke. Razstave se je udeležila tudi kmetijska zadruga, kjer sta med drugimi zastopana tvrdka Eta in vrtnar Lap. Na koncu pritegne pozornost vinska pokušnja.

Smrt na fronti. Na vzhodni fronti so padli naslednji koroški rojaki: 23 letni inž. elektr. Hubert Hornof, edinec svojih staršev, dr. med. Karl Püllen, višji zdravnik pri letalstvu, 30 letni planinski lovec Gustav Koschier, 32 letni pionir Jožef Traar, 23 letni naddesetnik Friderik Kriegel, podčastnik Ernest Malle, grenadir Franc Pezdevšek, 21 letni topničar Robert Andreaš in 35 letni podčastnik Friderik Dann. V Severni Afriki je padel 22 letni planinski lovec Lojze Unterwelz, bivši mladinski vodja iz Beljaka, ki je bil večkrat odlikovan.

V Bohinjski Bistrici je bil sklican ženski sestanek v dvorani kina. Okrožna voditeljica iz Radovljice je govorila o nalogah in zadržanju gorenjskih žen, okrožna mladinska voditeljica pa je zbarla prigaše za mladinsko skupino ženske organizacije.

V Smledniku je umrla Jožefa Konjarjeva. Voditeljica mladinske skupine se je od nje poslovila ob grobu, pel je dekliški zbor. Nadalje je umrl organizacijski vodja krajevne skupine Rudolf Malus. Položena sta bila venca okrožnega in krajevnega vodje. Slednji je tudi govoril ob grobu. — Slovesno je bilo spet sprejetih blizu sto članov v koroško domovinsko zvezo. Ženstvo je imelo nedavno svoj 8. kuharski tečaj.

Prvi živinorejski dan na Koroškem. Koroška deželna kreditna zveza je priredila na Kuharjevem dvorcu pri Celovcu prvi koroški živinorejski dan. Deželni oddelni vodnja Rainer je poročal o živinoreji na Koroškem, ki mora dajati čim boljše živali. Državni kmetijski svetnik dr. Weiss iz Berlina je predaval o južno-nemški živinoreji zdaj in po vojni. Nato je koroški kmetijski vodja Huber sporočil, da bo ustvarjeno združenje koroških rejcev, ki bo imelo oddelke za konjerejo, za živinorejo, za svinjerejo in ovčjerejo. Ugotovljeno je bilo, da koroška deželna prednjači v pogledu kakovosti mleka med vsemi alpskimi in podonavskimi pokrainami.

Spodnja Štajerska

Novi grobovi. V Mariboru so umrli: 63-letni Jožef Gajšek, 27letni Franc Slamič iz Žikarcev in brivčev sinko Jožef Dobosič, 63 letni bivši gostilničar Jožef Kalšek, 53 letna zasebnica Marija Smerečnik-Manfredova in 62 letna železničarjeva žena Marija Babič-Čehova. V Celju je umrla v visoki starosti 82 let zasebnica Terezija Rebevškova, rojena Babingerjeva. Starejši Celjani se je spominjajo kot bivše hotelirke »Pri pošti«. Zapustila je štiri otroke, ki so že vsi ustanovili lastne družine.

Mladinski teden na Spodnjem Štajerskem je zaključen. Novo zapriseženi 14letni dečki in deklice so prisostvovali svečanemu snemanju zastave. Poročila pravijo, da se je ob letošnjem mladinskem tednu pokazalo, kako močno je sodelovanje med šolo, mladinskim vodstvom in starši.

Mozartov zbor Hitlerjeve mladine iz Berlina pride gostovat na Štajersko. Zbor šteje 75 dečkov in deklic, ki bodo povsod nastanjeni pri svojih vrstnikih. Koncerti se bodo pričeli 15. aprila. Zbor nastopi med drugim v Ljutomeru, Ptuju, Celju, Brežicah in Mariboru.

Prednost pri naselitvi na novo priključenih pokrajinah pripada, kakor čitamo v mariborskem dnevniku, vojnim udeležencem, ki se nameravajo naseliti na deželi. V teku vojne se lahko naselijo samo invalidi, odpuščeni iz vojske. Naselitev izvaja vojaška oblast v sodelovanju z vodstvom Stranke ter z državnim komisariatom za učvrščevanje nemštva. Določbe o naseljevanju so objavljene v posebni knjižici, ki jo lahko dobi vsak pripadnik vojske.

Na Paki je bil od partizanov doma napaden in umorjen brambovec Janez Goričar. K pogrebu se je pripeljal celjski okrožni vodja Dorfmeister s svojim štabom. Igrala je tovariška godba iz Šoštanja.

Stanovanja za kmetijske delavce. Uradni list šefa civilne uprave na Spodnjem Štajerskem od 26. marca je objavil naredbo o gradnji stanovanj za kmetijske delavce. Določbe, ki veljajo na ostalem Štajerskem, se celotno razširjajo na spodnještajersko pokrajino.

Koncert na dveh klavirjih je bil snoči v Götzovi dvorani v Mariboru. Nastopil je znani umetniški par Rio in Gregoria Nardi iz Firenze. Par slovi po vsem svetu.

Vojaški kabaret »Taki smo« se je v Mariboru zelo uveljavil in zdaj prireja predstave v raznih krajih na Spodnjem Štajerskem. Povsod je dobro sprejet. Sestavljajo ga vojaki mariborske posadke, ki kažejo različne sposobnosti. Prispevki gredo za zimsko pomoč, za katero bo nemška vojska zbirala prihodnjo soboto in nedeljo.

Gozdni požar na Fali je v četrtek, dne 25. marca zanetila iskra iz lokomotive. Ogenj se je močno razmahnil. Na pomoč so prihiteli ljudje iz Št. Lovrenca, Ruš in Selnice, ki se jim je po večurnem naporu posrečilo požar omejiti in zadušiti.

Požar je nastal 26. marca na domačiji posestnice Terezije Vodenikove v Gabrovljah pri Slovenskih Konjicah. Hiša, krita s slamo, je bila mahoma v plamenih. Sosedom se je posrečilo rešiti živino in nekaj orodja. Pri reševanju se je ponesrečila 30 letna hčerka Marija Vodenikova, na katero se je zrušil dimnik. Marija je kmalu nato umrla. Konjiškim gasilcem se je posrečilo ogenj omejiti. Požar je nastal zaradi iskre, ki je padla iz lokomotive na slamnato streho. Uvedena je preiskava.

---

svet čistih duševnih doživljanj; le-ta drhti nad vso, ponekod kar naturalistično izbrano snovjo njegove poezije in jo spreminja v blesk pesniških simbolov. Pesniška kultura in duhovno-stvarjalna volja sta v Kušanu močnejša od instinktivne narave njegovega pesniškega daru. Kušan je predvsem estetsko doživljajoč in intelektualno dojemajoč človek, ki čuti potrebo, da svoje ne ravno napadalne emocije spreminja bodisi v poezijo bodisi v prodorno, za hrvatsko umetnostno kulturo rodovitno zanimanje za upodabljajočo umetnost. Kot esejist je Kušan pesnik, kot pesnik na hipe esejist.

Njegova knjiga »Začarane tmine«, ki jo je izdal Pododbor Matice Hrvatske v Zagrebu, je razdeljena v dva dela, katerih prvi obsega liriko v vezani, drugi pa v nevezani besedi. Primerjava med obema oblikama Kušanove poezije — in v tem vsaj zdaleč spominja na Baudelaira — ne kaže bistvenih razlik v intenziteti pesniškega doživljanja: v stihih prav kakor v prozi, v utesnjenem toku in v sproščenem, širokem ritmu svobodne besede, je Kušan isti v svojem odnosu do poezije in v svojem izražanju pesniških doživetkov.

Če se spomnimo Kušanove lirike v zbirki »Ponočne ispovijesti« in jo primerjamo z najnovejšo knjigo, vidimo, da se je v glavnem spremenil samo ton njegovih pesmi, ki kažejo v novi zbirki bolj melanholično in resignirano noto. Uživanje in odpoved si kontrastirata tako kakor telesna stvarnost in duhovna subtilnost, ki se nenehoma borita in prepletata med seboj.

»Labirint srca« — to je zbirka dvajsetih pesmi; »Pjesme koje se ne pjevaju«, pa štejejo petindvajset pesmi v prozi. Med vezano besedo sta posebno značilni »Balada promašenog života« in »Balade des Noctambules«. Slednja je posvečena »čudežnemu mestu ob Sejni, ki me je naučilo ljubiti življenje«. Pesnik venomer čuti korak časa, ki ga oddaljuje nekdanjim zanosom in iluzijam:

In zdaj hodimo, prijatelj, mračni po brezupni cesti,
v duši rasto nam nemiri, bolni ihté spomini...

In v grozni pesmi »Vrijeme« (Čas) se pesnik vprašuje:

Čemu so me vrgli v to besno strujo brez
kraja in konca, da me zibaje nosi v svojem
mrzlem objemu?

Pesem minljivosti in mračno besedo krvi
slutim zamolklo v sebi kakor žalosten šum.

Ni mi žal bridkih opojnosti in ne norega
upora želja, zakaj na dnu vsega je utrujenost.

Nad strehami otožno jokajo vetrovi in
šumi jeseniki dež, v živem mesu ugašajo
poslednji zanosi: ničesar ni več.

In tako čas jadra tja, kamor ni vrnitve,
a ne vem, kam me vodi.

Zaman vzdihujem po snu in pomirjenju,
jaz, ki sem suženj neumljivega gibanja in
del čudežne naglice.

Ob sveči listam po knjigah, ki sem jih
močno ljubil in stokrat preklel. V stiskah
se učim težavne modrosti trpljenja in zakona presvetle bolesti. Zapisujem si znake
usode in nje besede — skrivnostne, stare,
indijske in brahmanske.

Morda mi bo kdo med dvema postajama
večnosti s poljubom zrosil ustne in vzljubil moje ubogo srce, preden bo nesmiselno
zgorelo v ognju brezumnosti.

O, ko bi se mogel kakor moja ura nemo
posmehovati času; njeni kazalci stoje nepremično ali se gibljejo in kažejo napak...

Naš jezik

Jezikovna paša

81. Čist — nečist zrak.

»Živela je noč in dan v umazanem zraku«; »zrak mora biti popolnoma čist.«

Drugi stavek je pravilen. Nasprotje čistosti zraka ni njegova umazanost, ampak **nečistoča.** Prvi stavek se potemtakem mora glasiti: »... **v nečistem zraku.**«

82. Valovati — zavalovati — zvalovati.

»Zrak mora biti stalno zavalovan.«

Zavalujem zrak, kadar ga začnem valovati; zvaloval sem ga pa, kadar sem ga spravil v valovanje. V gornjem stavku pa ni mišljeno ne prvo ne drugo, marveč, **da mora zrak stalno valovati=zrak mora biti stalno v valovanju** ali **valovan.** To zadnje je neobičajno.

83. Bolezen preprečim — bolezni se ubranim.

»Preventiva (odbrana) tuberkuloze.«

»Odbraniti koga česa« je v slovenščini toliko kot koga z uspehom pred čim braniti: odbraniti otroka muh, bolnika bolečin. »Preventivno zdravstvo« pa je malce drugače.

Praevenire je latinska beseda in pomeni: prehiteti; preprečiti. V našem primeru: prehiteti nastanek bolezni = bolezen preprečiti. Do zdaj smo v slovenščini rekli za preventivno medicino zmirom **preprečevalno zdravstvo** nasploh, posebej za kako boleżen pa **preprečenje, preprečitev bolezni.** Oboje i v mednarodni i v slovenski besedi cika na organizatorične ukrepe v zdravstvu: na oskrbo z zdravo pitno vodo za preprečenje trebušnega legarja; izsuševanje močvirij proti malariji; cepljenje proti kozam itd. Kadar sem pa sredi kake bolezni, kadar se me ta že nekako loti, pa vendarle ostanem zdrav, tedaj rečemo, da **sem se ubranil bolezni.** Pleteršnik navaja: »to najbolj ubrani, da se ne širi bolezen.«

Torej preventiva tuberkuloze=**preprečevanje, preprečitev jetike.**

84. Ishias=bolečine v bedrnem živcu.

»Vnetje nožnih živcev (išias)«.

Slovenske anatomične oznake so še zmirom v povojih, deloma pa samovoljne. Živec, za katerega gori gre, se imenuje nervus ischiadicus. Grška beseda ishion je pomenila sprva kolk, pozneje ritnico. Dobesedno bi torej rekli temu živcu po naše »kolčni« oziroma »ritnični živec«. Ker pa je ta živec ne samo v ritnici, ampak gre po bedru v podkolenek, bi bila zanj pravšna oznaka **bédrni živec,** dočim je **stégenski živec** nervus femoralis. Noga je prvenstveno stopalo, le redkokdaj ves spodnji ud.

Med bedrom in stegnom na videz ni razlike, pa vendarle čutimo razliko, če le malo posluhnemo: **udarim te po stegnu** je toliko kot spredaj ali ob strani, **po bedru** pa od zadaj.

Druga netočnost gornje oznake je v »vnetju«. Vzrokov išiasa je nič koliko, zaradi tega reči išiasu kratkomalo vnetje, je zgrešeno.

In tretja: transskribirati mednarodni »ischias« v slovenski »išias« more samo tisti, ki vidi v besedi nemški sch. Slovenska oznaka more biti samo **išhias,** kakor sem ga čul izgovarjati povsod.

85. Bronhialna astma.

»Bronhialni astma«. Tako piše zdravstveni strokovnjak, pa jezikovni samovoljnež!

Asthma bronchiale je v latinščini beseda srednjega spola; v slovenščini pa so vse besede na -a ženskega, razen tistih, ki pomenijo moško osebo: starosta, ata, sluga, mojster skaza itd. Kako torej pride pisec na to, da zapiše: bronhialni, namesto **bronhialna astma!**

86. Mózgava kost — rahla kost.

Oni dan sem čul na Dolenjskem gornje razločevanje na kósti. Prvo, **mózgava kost,** je nemški Röhrenknochen, drugo, **rahla kost** pa to, čemer v zdravstvu pravimo os spongiosum. Prva ima mozgov stržen, druga je pa nekako satovnasta. Obe oznaki sta smiselni, točni, preprosti. Zapomnimo si jih! Tudi Pleteršnik navaja: »najboljše mozgave kosti«. **Dr. Mirko Černič.**

POPRAVEK.

V Jezikovni paši št. 73 (Jutro 27. III. 1943) mora stati namesto phthisis pulmonum: **phthisis florida** za hitro jetiko.

Dr. Černič.

ZAPISKI

Recitacijski nastop mladih pesnikov. V zvezi z razstavo sodobne slovenske knjige v Ljudski knjigarni bo v nedeljo, 4. t. m. ob enajstih prirejen recitacijski nastop nekaterih mladih pesnikov in pisateljev iz Dom in svetovega kroga. Uvodno besedo bo imel urednik »Doma in sveta« in kulturni urednik »Slovenca« dr. Tine Debeljak, nakar bodo brali iz svojih del Jože Dular, Janez Jálen, Stanko Kociper (v zastopstvu), Jože Krivec in Severin Šali. Prireditev bo gotovo vzbudila zanimanje prijateljev domačega slovstva.

Že pred veliko nočjo izide med drugimi novimi knjigami obsežen, krasno ilustriran Umetniški zbornik (Bibljofilska založba) s slikami vseh sodobnih slovenskih umetnikov in z raznimi razpravami in članki. — Ista založba bo izdala v lepi opremi novo prevodno-pesniško delo Alojzija Gradnika »Sodobna španska lirika«, opremljeno z ilustracijami Mihe Maleša in z uvodnim esejem o španski poeziji iz peresa B. Borka. — V založbi »Dobre knjige« izide prvi del velikega romana iz sodobne Indije Louisa Bromfjelda »Deževje«. — Knjigarna Tiskovne zadruge bo objavila že te dni temeljito delo prof. F. Siča »Knjigovodstvo«. — Dotiskani sta bibliofilska izdaja povesti Janka Kača »Na novinah« z njegovo avtobiografijo »Iz mojega življenja«. — Prav tako so v tisku nekatere mladinske knjige (Mara Tavčarjeva, Gustav Strniša). — Pred veliko nočjo izide tudi revija »Dom in svet« v obliki zbornika na 10 tiskovnih polah, prav tako bo izšla nova, bogato ilustrirana številka »Umetnosti«, ki bo deloma posvečena spominu slikarja Ivana Vavpotiča. O Vavpotiču iz dé — tudi še pred veliko nočjo — v zvezi z otvoritvijo njegove razstave v Jakopičevem paviljonu ilustrirana [illegible] kritika dr. F. Šijan.

Sluh pri živalih

Z vso gotovostjo dognati, da kaka žival sliši, to je, da zaznava zvoke kot take, je jako težavno. Če se žival odzove zvoku s kakšno kretnjo, s tem še ni dokazano, da ga je slišala. Zvoki so tresljaji zvenečega telesa, ki navadno posredno pridejo do slušnega organa. Če uho sprejema baš te tresljaje, jih zaznava kot zvok, sicer ne. Človek zaznava tresljaje od 16—30.000 v sekundi kot zvoke; kar je manj ali več, ni zanj več zvok, morebiti pa za kakšno žival, ki ima drugačne slišne meje.

Najvažnejši del ušesa za sprejemanje in zaznavanje zvokov je polž. V njem je po sredi razpeta pretanka, 37,5 mm dolga opna, ki jo pri človeku sestavlja do 24.000 prožnih in napetih trakov, dolgih od 0.15 do 2 mm. Izgleda, da služi vsak trak sprejemu posebnega števila tresljajev; tako povzročeni dojem prenese potem vzdraženi slušni živec v možgane. Muzikalno so porabni samo toni v obsegu 7 oktav, in sicer od kontra C 33 do petkrat črtanega c s 4176 tresljaji v sekundi.

Velika večina sesalcev ima podobno uho kakor je človeško; iz tega sklepamo, da slišijo. Toda slušne meje je pri njih težko ugotoviti, čeprav poznamo dolžino polža in število trakov v opni. Mačkin polž n. pr. ima 3 zavoje, kar je za eno četrtino celo več kakor pri človeškem, toda v opni je samo 16.000 trakov; zato sliši najbrž manj višinsko različnih zvokov kakor človek, toda ne poznamo ne zgornje, ne spodnje njene slišne meje.

Da psi slišijo, vemo iz izkušnje. Dresiran pes vidno posluša gospodarja in izvede dano povelje. Novejši poizkusi so pokazali, da baš pes dobro razloči posamezne zvoke. Tudi pri konju in drugih domačih živalih vidimo, da brez dvoma slišijo, kajti ravnajo se po zvokih, ki prihajajo od nas, tudi če nas ne vidijo. Vemo, da se govedo poplaši, če pribrenče beznice (zolji), da priteče lisica, na zajčje vekanje, da srna zbeži, če zadenemo z okovano palico ob kamen itd.

V vodi živeči sesalci zapirajo pod vodo vnanji sluhovod ali pa ga sploh nimajo. Ribaki slišijo skozi kosti glave, saj tekoča in trdna telesa tudi prevajajo zvok, in sicer še z večjo hitrostjo kot zrak.

Tudi za ptiče ni dvoma, da imajo sluh. Ne bilo bi sicer umljivo, zakaj se oglašajo, vabijo in opozarjajo. Ptičje uho je sicer precej bolj enostavno od sesalskega, saj je »polž« le kratka, ravna vrečica, toda opno in slišne trake ima. Teh je samo kakih 3000, zato je verjetno, da je ptičje uho uglašeno le na višje tone, kakor jih pač ima večina ptičev, pa da sprejemajo nizke zvoke s kožnimi občutili. Tudi dejstvo, da moremo nekatere ptiče naučiti raznih napevov in da nekateri izgovarjajo priučene besede, je dokaz, da slišijo.

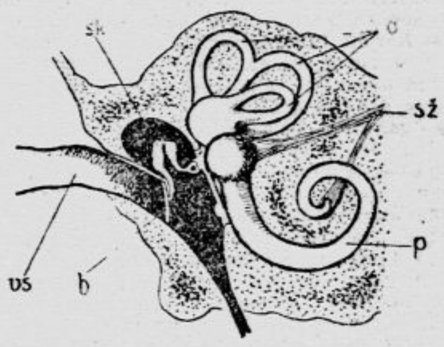

Uho sesalca

vs = vnanji sluhovod, b = bobnič, sk = slušne koščice, o = obloki, sž = slušni živec, p = polž

Teže se je izreči o tem, če slišijo plazilci in pa dvoživke. Krokodile in nekatere kuščarje so navadili, da so se odzivali zvokom. Ni se pa to posrečilo za kače in tudi sicer ni znaka, iz katerega bi mogli sklepati, da slišijo. Sicer pa tudi ni gotovo, da žival ne sliši, če se na zvoke z nikako kretnjo ne odzove, kajti možno je, da jih je slišala, pa se zato ni odzvala, ker so za njeno življenje brez pomena. Gaščarica, na primer, se ne zmeni nič za jake zvoke, čuje pa gotovo šum žuželke v travi, sicer ne bi planila tja, ko je še ne vidi. Tudi žabe morajo slišati, sicer bi se ne oglašale, pa tudi s poizkusi se je dognalo, da neke zvoke sprejemajo.

Tega pa se doslej za ribe še ni moglo zanesljivo dognati. Le za somiča se zdi, da so zadevni preizkusi izpadli pozitivno. Večkrat objavljene vesti, da so se ribe, n. pr. krapi v ribnikih, na glas zvonca zbirale na krmišču, ni dokaz, da so zvonec slišale, ampak povedo samo to, da so njegove tresljaje čutili. Mogoče je, da so jih sprejemali s pobočnico, obstranskim, črtastim čutnim organom, o katerem vemo, da je čutilo za najmanjše izpremembe vodnega tlaka in toka. Tudi preiskave z galvanometrom, ki so jih izvajali tudi pri ribah, niso povsem zanesljive. Vzdraženi slušni živec namreč odkloni galvanometrovo iglo. Pri ribah se je sicer igla odklonila, toda s tem še nimamo dokaza, da so ribe zvočne valove v resnici zaznale kot zvoke.

Če se že pri razvojno nizko stoječih vretenčarjih, kakor so ribe, ne more z gotovostjo povedati, če slišijo ali ne, je to za brezvretenčarje še teže reči. Kar gotovo je, da najnižje živali, kakor so enostanične, spužve, mehovci in črvi ne slišijo, saj pri njih ne najdemo organov, ki bi jih mogli smatrati za uho. Tudi mehkužci, iglokožci in plaščarji nimajo posebnega čutila za sluh. Pač pa nahajamo pri členonožcih, zlasti pri nekaterih žuželkah organe, ki deloma sličijo sesalskemu ušesu. Seveda pa je treba, preden sklepamo na sluh, vedeti, da sesalsko uho ni samo čutilo za zvoke, ampak da je v njem tudi sedež ravnovesnega občuta in pa organa, ki vzdržuje in ravna napetost mišic, tako zvani tonus. Če torej naletimo pri kakem členonožcu na organ, ki je podoben delu sesalskega ušesa, si moramo biti na jasnem, kateremu teh treh občutov služi in pri presoji pomisliti na to, da je za življenje važnejše uravnavanje ravnovesja in tonusa, kakor pa slišati zvoke. In res najdemo pri mnogo več nižjih živali ta dvoja čutila kakor pa ono za sluh. Še najbolj zanesljiv znak za resnično uho, torej za slušalo, je bobenček, ki skoraj ne more imeti druge naloge, kakor da prevaja zvočne tresljaje do slušnih občutnic. Pravilnost tega nazora nam potrja tudi dejstvo, da imajo bobnič skoraj samo one žuželke, ki se same oglašajo, v prvi vrsti kobilice, murni in škrlati. Ta slušala, timpanalni organi, so navadno na golenih prednjih nog ali na oprsju.

S slušali in čvrčali ravnokrilcev se je zlasti mnogo pečal naš rojak dr. J. Regen, profesor na Dunaju, kjer še deluje. S svojimi genialnimi poizkusi je n. pr. dokazal, da samica kobilice Thamotrizon dobro sliši čvrčanje samca, ki jo kliče k sebi in se vabilu tudi odzove. Ako je namreč samec tudi neviden zanjo čvrčal pred mikrofonom telefona, se je samica prav tako vedla daleč od njega pri slušalki, kakor da ji čvrči viden v njeni bližini. Če samici uničimo slušali na golenih, ne sliši več, ne raja in ne zleti k samcu, kakor to stori, če ga sliši. Ako uničimo samo eno slušalo, išče samca na oni strani, kjer je slušalo še celo. Vidimo torej, da je tudi za nižje živali biavralno slišanje velikega pomena, saj se z njim določa smer do zvenečega telesa in ob znanih zvokih do neke mere tudi njegova oddaljenost.

S. B.

MLADO JUTRO

Vrba

Perzijska pravljica

Bila je nekoč mogočna vrba, ki je rasla v vrtu ob neki mali hiši. Lastniku hiše je bilo neprijetno, da vejevje drevesa ne prepušča solnčnega žarka na njegovo hišo, zato je sklenil, da drevo poseka.

Toda njegov sosed Alim je imel usmiljenje za ubogim drevesom, kateremu so pripravljali tako žalosten konec, pa je šel, kupil hišo in vrt ter stanoval sam v hiši, ki jo je vrba obsenčevala.

Iz zgodilo se je, da se je duša drevesa izpremenila v lepo deklico, stopila pred Alija njo.

Alimu je ugajala deklica in se je poročil ma in ga vprašala ali jo hoče za služabnico.

Ko je poteklo leto dni, mu je darovala mlada žena dečka. Alimovo veselje je bilo veliko, toda že s tistim dnem se je pričela njegova nesreča. Njegove kupčije so se ponesrečile, njegovi dohodki so se manjšali, njegovo bogastvo je ginilo in končno je moral prodati hišo in vrt.

Kupil je njegovo posestvo prejšnji lastnik. Naročil je takoj delavcem, da posekajo drevo.

To je slišala Alimova žena, hitela k lastniku se vrgla pred njegove noge in ga prosila, naj pusti življenje drevesu. Toda kruti lastnik ni ugodil njenim prošnjam in se ni dal omehčati niti, ko mu je odkrila skrivnost ter povedala' da je ona duša vrbe in da mora umreti če poseka drevo. Namesto odgovora je okrutnik poklical delavce ter jim zapovedal da začnejo takoj z delom. Vrba je bila izpodžagana in Alimova žena je od takrat izginila.

Ko so pa delavci hoteli deblo odpeljati, je bil vsak trud zastonj, kajti drevo se ni dalo premakniti s prostora.

Lastnik se je razjezil in naročil še nekaj delavcev. Ko tudi ti vsi skupaj niso ničesar opravili, jih je zahteval še več. V kratkem času jih je bilo zbranih 200, ki so skušali s pomočjo volov spraviti drevo s prostora. Pa tudi tako ni šlo.

V tem se je približal od nekod Alimov deček, in glej, drevo se je začelo tresti. In ko je otrok stopil k njemu, je njegovo listje šušljalo. Deček je razprostrl roke, prijel veje in govoril:

»Pridi mati!«

In z lahkoto se je dalo drevo, katerega ni moglo prej premakniti z mesta 200 mož, z mnogimi močnimi voli, postaviti od dečkovih rok pokonci. Radoveden je prišel lastnik na lice mesta, da bi videl, kako je bilo dečku mogoče dvigniti drevo. Deček pa se je ustrašil njegovega krutega pogleda in preplašen potegnil roke z vejevja, nakar je drevo z velikim ropotom padlo na zemljo in pokopalo pod seboj svojega morilca.

Rešitve

Razporeditev škrateljčkov

Pomočnik je postavil po pet škrateljčkov v vsak kot in po dva v vsak vmesni prostor. Zato jih je bilo spet 12 v vsaki vrsti.

*

Rešitev uganke

Ako sestavite začetne črke od vsake slikice, dobite ime: **Ljubljana.**

Otroške igre in nagajive pesmice

Kadar začno otroci igro »lovljenje«, navadno vodja igre določi kako število, nato pa toliko časa v krogu šteje solgralce, da pride do zadnje številke. Kogar zadene, ta lovi. Še češče se pri tej igri poslužujejo kakega besedila, ki včasih nima nikakega smisla. V Savinjski dolini se n. pr. rabi naslednje besedilo:

Da, du, gava, ru,
dada, ru, gava, raka,
zibu, bobu, bomba, staka,
princ.

Zdaj pa še nekaj nagajivih pesmic, s katerimi si nagajajo otroci v Savinjski dolini. Najbrže so slične pesmice znane tudi drugod. V savinjskem narečju, kolikor ga more naša pisava podati, se glase nekatere nagajive pesmice na imena takole:

I.

Anza panza
štruklje peku,
peč pod'ru,
vse pož'ru.

V gošo zbejžov,
smolo brav,
peč namazav,
tak je prav!

II.

Ton baron
je udaru na zvon,
so se babe smejale,
k' so jajca peljale.

III.

Franc žganc
prime žabo za grtanc
žaba reče »kvak«,
Franc se zvrne vznak.

IV.

Jaka
po dilah skaka,

miš' lovi,
pa neč ne dobi.

V Zoološkem vrtu

»Paznik, ali je ta morska kača huda?«

»O ne, gospod, zelo krotka je. Lahko si jo ovijete okoli prsta.«

Ognjeni žar nad Sičevko

Nemški vojni poročevalec Rasso Königer piše:

Poročilo nemškega vrhovnega poveljstva javlja, da je bila po Rževu izpraznjena tudi kakšnih 50 km bolj proti jugu pomaknjena Sičevka. Kaj pomenijo ta premikanja na osrednjem delu bojišča? Nemške čete so se umaknile samo zato, da so omogočile skrajšanje fronte ter so s tem osvobodile potrebne sile za druge važne operacije.

Kdor je doživel izpraznjevanje Sičevke, ne bo pozabil požarov, ki so divjali poleti l. 1941 tod okoli. Ognjeni žar je rdečil jasno nočno nebo. Iz lesenih hišic so švigali čudni plameni. Vse strehe so bile v ognju. S truščem so padali tramovi drug na drugega in goreli na kupu. Kakor daleč je seglo oko, vsepovsod je gorelo in podoba mesta se je strnila v eno samo podobo nepreglednega ognjenega morja. Kakor ožarjene od gloriole, so molele iz ognjenega morja kamenite zgradbe, dokler se niso tudi one zrušile v silnih eksplozijah. To je bila slika grozljive lepote, toda slika, ki je bila posledica neizprosne sile vojne. Načelo vojne pravi, da sovražnik ne sme dobiti v roke nobenih skladišč, nobenih vojašnic in nobenih vojaško važnih objektov. Zaradi tega so eksplozije s pomočjo ognja uničile vse, kar bi utegnilo nasprotniku koristiti.

Tik pred mestom so se zbrali pred posebno postojanko nemški grenadirji, ki so nudili sovražniku odpor toliko časa, dokler je bilo uničenje končano. Noben predmet večje vrednosti ni prišel v sovjetske roke. Nemške bunkerje smo izpraznili ter jih pognali v zrak. Kar je bilo mogoče odnesti, smo naložili na vozila in odpeljali s seboj. Celo klopice iz brezovih vej in stolčke smo naložili na vrh tovornih avtomobilov, ki so polagoma odrinili proti novim postojankam. Dolgi tov. vlaki so odpeljali vse, kar je bilo v skladiščih ter se je dalo še porabiti. Na saneh smo odpeljali telečnjake in orožje, pa tudi pečice in ležišča iz bunkerjev. Vse, kar se je dalo izrabiti, smo vzeli s seboj. Celo slike deklic, katere smo bili izrezali iz ilustriranih časopisov ter smo jih za kratk čas obesili na stene, so šle z nami. Marsikdo je dejal: »Dolgo dovolj ste nas razveseljevale, za nagrado vas ne smemo izročiti sovražniku.« In tako smo naložili ter odpeljali tudi te ženske prijateljice iz papirja.

Poleg avtomobilov in voz s konjsko vprego, ki so vozili vojaške reči, so se nam pridružile na umiku tudi dolge, pestre kolone domačinov z otroki in živino. Vsem tem ni bilo do tega, da bi zopet prišli pod boljševiško oblast. Seveda smo tem civilistom pomagali. Pripravili smo zanje celo zbirališča in počivališča, s katerih so lahko odrinili v nemško zaledje.

Delo za izpraznitev Sičevke je trajalo več tednov. Predmete, ki niso bili več porabni ter se niso dali odpeljati, na primer sestreljeni sovjetski oklopni vozovi, so šli z eksploz jami v zrak. Vse mostove, vse ceste, železnice, železniška pota, vse so nemški pionirji temeljito razbili. Pod vsako tračnico smo položili eksplozivni material, tako da je eksplozija tračnico raztrgala na več kosov ter je sovražnik ni mogel uporabiti za svoje namene. Postaja v Sičevki je bila razdejana, kakor da so titani preorali divjo njivo. Nikjer ni bilo spoznati, kje so bili prej tiri. Celo železniški nasip smo razdejali in nobenega dvoma ni, da ne bo mogel po teh krajih še dolgo voziti noben vlak.

Kdor ve, koliko dela je potrebno za takšno razdejanje, in koliko ukazov ter premikov je treba, da se stvar dožene do kraja ve, kaj pomeni delati načrte ter jih pretvoriti v dejanje. Vse je šlo kakor namazano, boljševiki so našli za nami same razvaline.

Odmik od sovražnika se je izvršil popolnoma presenetljivo. Nasprotnik ni vedel, kdaj so se Nemci umaknili. Ko je otipaval fronto s svojimi izvidnicami, se je prevaril, kajti v noči, ko smo izpraznili postojanke pri Rževu, se mu niti sanjalo ni, kaj se je zgodilo. Še naslednje jutro so Rusi streljali kakor obsedeni proti nemškim postojankam ki pa so bile že zapuščene in prazne.

Podobno kakor pri Rževu smo storili tudi pri Sičevki. Tedne in tedne pred umikom so poveljstva pripravljala nove postojanke, strojniška gnezda in jarke. Pred fronto je ostala prazna, bleščeča ravnina, katero so boljševiki naskakovali. Seveda so se zmotili, kajti nemške strojnice, metalci granat in protiletalsko topništvo so storili svojo dolžnost ter so ščitili umik, dokler je bilo potreba.

Načrten umik večjih delov vojske je težko podjetje. Posebno hudo stališče imajo v takšnem položaju zaščitnice, ki se ločijo od sovražnika šele potem, ko ga spuste do dogovorjene bližine. Zato morajo biti v takšnih zaščitnicah izkušeni možje, polni junaštva in odločnosti. Ko je pri nekem takšnem umiku dobil nadporočnik strel v glavo, se ni niti zmenil za rano ter je ostal pri svojem oddelku. Njegov pomočnik je dobil strel v trebuh in njegovo prvo vprašanje je bilo, če sme ostati še pri stotniji. Za nobeno ceno ni hotel ostaviti tovarišev.

Kar je ostalo od pehotnih zaščitnic, to je razbita artilerija. Kjer so se pojavili boljševiki povsod so jih držali ter jih sprejeli s pripravljenim ognjem. Topništvo je imelo dovolj municije, da je ošinilo vsakoga s potrebnim izstrelkom. Skozi daljnoglede smo lahko opazovali sovjetske vojake, kako so se lotili dela s krampi na zamrzli zemlji. Toda njih delo je bilo zaman. Proti večeru so se kanonade unesle in v zarji ogromnih požarov so se nemški oddelki umaknili. Proti jutru so jim sledile zaščitnice in boljševiki so našli za nami razvaline do temeljev zgorelih hiš, zadaj pa so medtem nastale nove postojanke, ki hranijo za sovražnika nova razočaranja.

WILKIE COLLINS.

Nezadosten dokaz

Detektivski roman

25

»Major Fitz-David vam prinaša sporočilo od vaše tašče, ki pride danes po vas,« mi je dejal Benjamin.

Moja tašča! Pride me iskat! Okrenila sem se k majorju, da bi izvedela kaj več.

»Morda ima gospa Macallanova kakšne vesti od mojega moža? Ali pride zato, da bi govorila z menoj o njem?«

»Res mislim, da ima kake novice,« je odvrnil major. »In da jih ima tudi vaš stric. Toda ni se mi posrečilo, da bi kaj izvedel od stare gospe. Trudil sem se, da bi mi povedala kaj koristnega za vas, pa mi ni uspelo.«

»Vi mi lahko koristite na nek drug način, ako mi dovolite, da potrkam na vaše dobro srce ter vas prosim za uslugo.«

»Ukazujte, draga.«

»Rada bi vedela, ali poznate Miserimusa Dexterja in če ga poznate, da me seznanite z njim.«

Mislim, da smem reči, da je major prebledel; vsekakor je bilo čitati v njegovih majhnih sivih očeh preplah in zmedenost, ki mi je ni mogel utajiti.

»Hočete se seznaniti z Miserimusom Dexterjem? Gospod Benjamin, ali sem pil preveč vašega izbornega vina in sem postal žrtev halucinacij, ali pa me naša dražestna prijateljica zares prosi, naj jo seznanim z Miserimusom Dexterjem?«

»Tako je, ali ni res, Valerija?« je z najresnejšim glasom na svetu odvrnil Benjamin.

»Gotovo,« sem ponovila. »Kaj je tako presenetljivega v moji prošnji?«

»Saj ta človek je blazen!« je vzkliknil major. »Ni ga v Angliji človeka, ki bi bil manj prikladen, da bi ga obiskala kaka ženska. Sicer pa, mar niste slišali, kako strahovito je pohabljen?«

»Da, slišala sem, pa to me prav nič ne moti.«

»Ta človek ni pohabljen le telesno, marveč tudi moralno. Tiger in opica se skrivata v njem. Zmožen je, da vas v istem trenutku do smrti prestraši ali do solz nasmeje. Ne tajim, da je v nekem pogledu bistroumen, zato pa ni nič manj blazen, kakor nihče na svetu. Oprostite mi, da sem indiskreten: iz kakšnega razloga se želite seznaniti z gospodom Dexterjem?«

»Morala bi govoriti z njim o sodnem procesu svojega moža.«

»Še ta nevšečnost! Nikdar ne bi vzel nase odgovornosti, da vas pošljem samo tja.«

»A če grem jaz z njo?« je vprašal Benjamin.

Major je trenutek razmišljal, nato je odvrnil:

»Poslušajte, draga prijateljica, kaj ko bi pogledali zadevo z druge strani? Kaj bi rekli, ako bi vas povabil k sebi na večerjo?«

»Na večerjo?« sem ponovila brez razumevanja.

»Da, na večerjo. Želite, naj vas seznanim z Dexterjem? Nikakor vas ne morem pustiti same k temu blaznežu, ne preostane mi torej drugega, kakor da vaju oba povabim k sebi ter vam dam možnost, da si ustvarite svoje mnenje o njem. Povabil bi še kako svojo znanko; povabil bi gospo Clarindo, ki je žal ne poznate. Povabimo mojo primadono, da nam kaj zapoje po večerji. Hočete? Ali naj se zmeniva za današnji dan prihodnji teden?«

Z obžalovanjem sem pristala na ta predlog. Ljubše bi mi bilo priporočilno pismo, s katerim bi lahko šla sama k Dexterju. Majorjeva večerja mi je za ves teden vezala roke. Toda kaj naj bi storila? Morala sem se vdati. Major je bil prav tako trmast kakor jaz, dasi je bil vedno enako ljubezniv. Ničesar ne bi dosegla, ako bi hotela vztrajati pri svojem.

»Torej ne pozabite. Takoj ko pridem domov, bom pisal Dexterju in ga povabil.«

Prijel me je za roko in mi jo ogledoval, rekoč:

»Kako dražestna roka! Dovolite, da vam jo poljubim. Ves nor sem za lepimi rokami. Izpreglejte mi to slabost; obljubljam vam, da se bom nekega dne poboljšal.«

»Mislite, da imate v vaših letih še dosti časa, da se poboljšate?« je vprašal nek tuj glas za nami.

Vsi smo se hkratu obrnili in na pragu smo zagledali mater mojega moža, in pred njo boječo Benjaminovo deklo, ki jo je prišla naznanit. Moja tašča se je sarkastično smehljala.

Major Fitz-David je imel zmeraj pripravljen odgovor.

»Moja draga gospa Macallanova, starost je kaj relativen izraz. So ljudje, ki niso bili nikdar mladi, in so taki, ki se nikdar ne postarajo. Jaz spadam med druge. Na svidenje.«

Po tem odgovoru je nepoboljšljivi major odšel. Benjamin ga je spremil. Moja tašča in jaz sva ostali sami.

Vzela sem stol ter sedla v spoštljivi razdalji od divana, na katerem je sedela ona. Prijazno mi je pokimala, naj sedem k nji. Po njenem pogledu sodeč ni prišla k meni kot sovražnica.

»Prejela sem pismo od vašega strica,« je izpregovorila. Prosi me, naj pridem k vam in srečna sem, da se mi je ponudila ta prilika, brez katere se najbrže ne bi upala prikazati pri vas. Moj sin se je vedel naproti vam kot slabič in po mojem mnenju je njegovo vedenje neoprostljivo. Vaš stric mi piše, s kakšnim pogumom ste prenesli ločitev in kakšne stvari se nameravate lotiti. Roti me, naj uporabim ves svoj vpliv, da vas odvrnem od vaših namer, toda naj so vaši načrti še tako blodni, moram občudovati vaš pogum, vašo zvestobo, vašo trdno vero v mojega nesrečnega sina. Občudovanja vredno bitje ste, Valerija, — to sem vam prišla povedat. Poljubite me, hčerka moja. Zaslužite, da bi bili žena junaka. Vaš mož pa je največji slabič na svetu.

»Oprostite, gospa, da ne morem deliti vašega mnenja.«

»To je povsem naravno. Dobra in skrbna žena kot ste, ste napravili iz svojega moža junaka. Vaš mož ima mnogo odličnih lastnosti, toda od tistega dne, ko je prvič prestopil prag hiše vašega strica, je njegovo obnašanje podobno obnašanju največjega slabiča. Ali veste, kaj je storil zdaj? Vstopil je v kolonijalno vojno službo.«

Ta vest me je nepopisno potrla, toda skušala sem ostati mirna.

Gospa Macallanova je nadaljevala:

»Ako bi se bil oženil s kakšno neumno žensko, tedaj bi bilo njegovo obnašanje razumljivo, ker pa je moral vendar takoj spoznati, kakšna ženska ste, čemu vam ni takoj prvi dan zaupal svoje skrivnosti? Hotel vas je odvesti v tujino pod nepravim imenom, v strahu, da bi utegnil kdo zagrešiti kako indiskretnost. Kaj je to drugega kakor slabost? Ne bodite užaljeni. Ljubim ga prav tako kakor vi, toda ne morem skrivati njegovih nedostatkov, čeprav me boste zato sovražili.«

»O draga gospa, kako naj bi vas sovražila! Dovolite mi le, da vam povem, da se motite v vašem sinu, ki je le silno občutljiv, ne pa slabič.«

Kaj vem, kaj znam?

159. Kaj je »otoman«?

160. Kateri rimski pisatelj je opisal vojno z Jugurto?

161. Kaj je kartel?

*

162. Križanka.

Vodoravno: 1. norveška pisateljica, 5. Wagnerjeva opera, 12. bog vetra, 13. spodbujevalnica, 14. aforizmi, 15. oziralni zaimek, 17. žensko ime, 19. v stari Avstriji obče znana kratica, 20. rimski pozdrav, 22. oblika za moliti (lat.), 24. n, r, l, 26. oblika glagola znati, 27. enota efekta sile, 28. poganjki, 30. star slovenski politik, 32. prislov, 33. prvi letalec, 34. reka v Rusiji, 35. portugalska in brazilska dolžinska mera, 36. slovenski kitarist, 37. znak za prvino, 38. švicarski narodni junak (fonetično), 39. latinski predlog, 40. ptica, 42. oseba v Puccinijevi operi, 43. rimski moralist, 46. i, e, f, 48. kratica za akademski sportni klub, 50. zver, 51. znak za konjsko silo, 52. »dragocena tekočina«, 53. avtomobilski znak za Monako, 55. sportna disciplina, 57. m. o, 58. poročena (srb.-hrv.), 60. veznik, 61. upor, 63. nemški pisatelj, avtor romana »Otok sanj«, 64. vas na Gorenjskem.

Navpično: 1. prebegi, 2. oblika za dejati, 3. začimba, 4. krstno ime švedske pedagoginje (fonetično), 5. orožje, 6. vzklik, 7. psec svetega pisma, 8. reka v Rusiji, 9. oblika za »iti«, 10. japonska dolžinska mera, 11. usvajajoča cepljivka, 16. država v Prednji Aziji, 18. roman Sinclaira Lewisa, 21. vdrtine, 23. zbirka novel mladega slovenskega pisatelja, 25. sredstvo za določevanje baz in kislin, 26. zaprtje, 27. reka v Južni Srbiji, 29. država v Prednji Aziji, 31. predlog, 32. gozdni duh, 38. prislov kraja, 40. Župančičeva pesem in prevod, 41. imajo živali, 44. sportni izraz za »moštvo« (fonetično), 45. vas na Koroškem, 47. moško ime, 49. vrh v Karavankah, 52. k, d, e, 54. kovina, 56. kot (srb.-hrv.), 58. kratica za Zedinjene države, 59. a, a, 62. veznik.

*

Rešitev vprašanj 1. t. m.:

155. Tigrasti konj se imenuje cebra.

156. Voditelji italijanskih najemniških čet v dobi renesance so se imenovali »condottieri«.

157. Junak »Zločina in kazni« je Rodion Razkolnikov.

*

158. Skrivnost urnega kazalnika.

V 12 urah se urna kazalnika krijeta enajstkrat, ne pa dvanajstkrat, in sicer:

prvič ob 1.05 in 5/11,
drugič ob 2.10 in 10/11,
tretjič ob 3.16 in 4/11,
četrtič ob 4.21 in 9/11,
petič ob 5.27 in 3/11,
šestič ob 6.32 in 8/11,
sedmič ob 7.38 in 2/11,
osmič ob 8.43 in 7/11,
devetič ob 9.49 in 1/11,
desetič ob 10.54 in 6/11,
enajstič ob 11.59 in 11/11.

Kazalec za ure rabi 5 in 5/11 minute, da dospe prvič in tudi naslednjo krat točno pod minutni kazalec. 5 in 5/11 minute pa gre v 60 enajstkrat, torej se bosta oba kazalca v 12 urah, ker obkroži mali kazalec ves kazalnik enkrat v tem času, enajstkrat srečala.

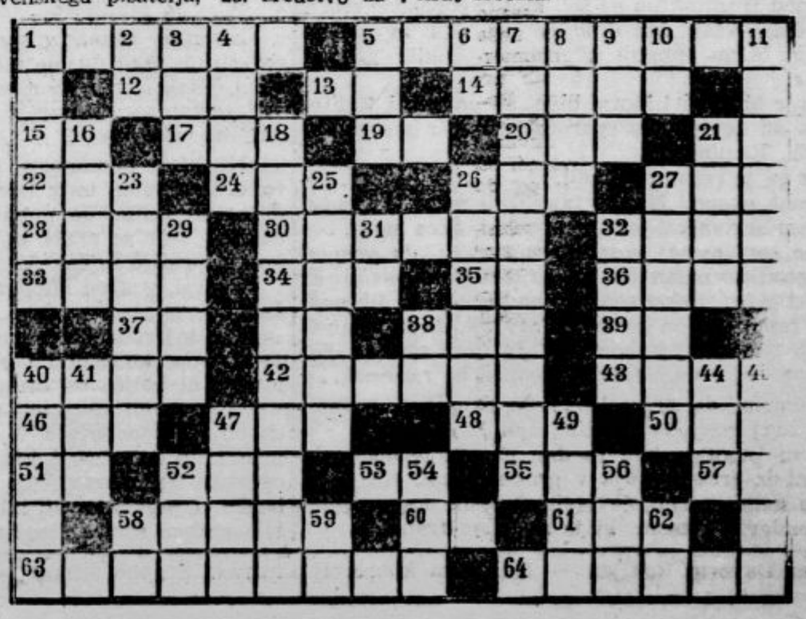

SPORT

Medšolske sportne igre

Kakšni so bili izidi V. kola v tekmah v odbojki?

Ljubljana, ;. aprila

Tiskovni urad Fašistične zveze sporoča:

Peto kolo medšolskega turnirja v odbojki, odigrano 27. marca se je končalo z naslednjimi rezultati:

SKUPINA A (MOŠKI)

II. moška realna gimnazija je premagala Srednjo tehnično šolo 10:1, 10:2. Klasična gimnazija je premagala učiteljišče 10:1 11:9, III. moška realna gimnazija je premagala Trgovsko akademijo 10:1. 10:4, I. moška realna gimnazija je premagala IV. moško realno gimnazijo 10:5, 10:3.

Stanje: srednja tehnična šola; I. moška realna gimnazija in II. moška realna gimnazija po 8 točk, klasična gimnazija 6 točk, učiteljišče in III. moška realna gimnazija po 4 točke, IV. moška realna gimnazija 2 točki in trgovska akademija 0 točke.

SKUPINA B (MOŠKI)

I. mešana meščanska šola je premagala I. moško meščansko šolo 10:0, 10:0, III mešana meščanska šola je premagala I. moško meščansko šolo 1:10, 10:4 10:2 igra med prvo mešano meščansko šolo za klasično gimnazijo je bila razveljavljena. II. moška realna gimnazija je premagala II. mešano meščansko šolo, ker je ta odstopila III. moška realna gimnazija je premagala II. moško meščansko šolo 10:3, 10:7, I. moška realna gimnazija je premagala IV. moško realno gimnazijo 10:8 10:7.

Stanje: I. mešana meščanska šola in I. moška realna gimnazija po 8 točk, II. moška realna gimnazija, IV. moška realna gimnazija in klasična gimnazija po 6 točk, II. moška meščanska šola, III. moška realna gimnazija in III. mešana meščanska šola po 4 točke, II. mešana meščanska šola 2 točki, I. moška meščanska šola 0. točke. I. mešana meščanska šola, I. moška realna gimnazija, II. moška realna gimnazija in kklasična gimnazija so odigrale po eno igro manj, med tem ko je I. moška meščanska šola odigrala eno igro več.

SKUPINA C (ŽENSKE)

Trgovska šola je premagala obrtno šolo, ker je ta odstopila. I. ženska realna gimnazija je premagala Trgovsko akademijo 10:8, 10:2. Igra med II. žensko realno gimnazijo in učiteljiščem je bila prekinjena pred koncem.

Stanje: Trgovska šola 10 točk, trgovska akademija in I. ženska realna gimnazija po 6 točk, učiteljišče 4 točke, II. ženska realna gimnazija 2 točki in obrtna šola 0 točke.

Učiteljišče in II. ženska realna gimnazija sta odigrali po eno igro manj.

SKUPINA D (ŽENSKE)

II. ženska meščanska šola je premagala III. mešano meščansko šolo 10:4, 10:3 II. ženska realna gimnazija je premagal I. mešano meščansko šolo 10:0, 0:10, 10:6. I. ženska realna gimnazija je premagala I. žensko meščansko šolo 9:11, 10:5, 10:1, 11:9.

Stanje: I. ženska realna gimnazija, II. ženska realna gimnazija in klasična gimnazija so odigrale po 4 točke, II. mešana meščanska šola 2 točki, III. mešana meščanska šola 0 točke.

Službene objave

Iz urada CONI-a

IZ LAHKOATLETSKE ZVEZE.

Razpis pokrajinskega prvenstva v teku čez drn in strn

1. Lahkoatletska zveza razpisuje in priredi na dan 18. aprila t. l. pokrajinsko prvenstvo v teku čez drn in strn.

2. Tekmovanje bo na okroglo 3.50 km dolgi progi in dostopno atletom vseh kategorij, ki imajo sportno dovolilnico za letošnje leto.

3. Prijave s prijavnino po 1 liro za vsakega udeleženca morajo biti predložene do 16. aprila ob 18. lahkoatletski zvezi, Bleiweisova cesta 1 a, II., in sicer z naslednjimi podatki: ime in priimek tekmovalca, ime društva in številka dovolilnice.

4. Zbirališče udeležencev bo dne 18. aprila ob 10. na sportnem prostoru železničarskega Dopolavora »Hermes«.

5. Tekmovalci, ki ne bodo prisostvovali zboru, bodo izključeni od tekmovanja. Na zbornem mestu bodo morali tekmovalci funkcionarjem predložiti v kontrolo sportne dovolilnice.

6. Proga bo trasirana znotraj sportnega igrišča »Hermes«.

7. Kolikor ta razpis ne vsebuje posebnih določb, veljajo za tekmovanje vse tehnične določbe in navodila še veljavnih pravilnikov.

8. Lahkoatletska zveza odklanja vsako odgovornost za kakršno koli nezgodo udeležencev ali tretjih oseb ali poškodbo stvari pred tekmovanjem kakor tudi med njim in po koncu.

9. Nagrade: prvi plaketo, 2. kolajno, 3 kolajno.

10. Morebitni prizivi se morajo predložiti vrhovnemu sodniku 15 minut po končanem tekmovanju in morajo biti opremljeni s takso 25 lir, ki bo vrnjena, če bo prizivu ugodeno.

†

Mirno v Gospodu je zaspala in nas, ki smo jo tako iskreno ljubili, za vedno zapustila naša dobra in nenadomestljiva soproga, sestra, svakinja in teta, gospa

MARICA VOKAČ

roj. OGRINC

SOPROGA TRGOVCA

Vsemogočni Bog naj bo milostljiv njeni dobri duši.

Truplo pokojnice počiva v kapelici sv. Nikolaja na Žalah in bo položeno k večnemu počitku v nedeljo, dne 4. aprila 1943 ob 3. uri popoldne.

Sv. maša za blago pokojnico bo v ponedeljek, dne 5. t. m. ob 7. uri zjutraj v župni cerkvi sv. Nikolaja.

Ljubljana, dne 2. aprila 1943.

Globoko žalujoči:
FRANC VOKAČ, soprog
in družine: VOKAČEVE, DR. ŠKAPINOVA
DR. KAMUŠIČEVA in OGRINČEVA

To bo že nedelja kakor zares

Nogomet na dveh frontah in še table-tenis povrhu!

Tisoč gledalcev je bilo zadnjič na prijateljski nogometni tekmi v šišenskem stadionu in prav za prav smo takrat vse premalo poudarili to presenetljivo novost, kakor da bi se ne zavedali, da jih toliko že nismo našteli mesece in mesece pred tem. Stvar pa je še danes vredna premisleka, kajti ta obisk je pokazal, da sport — čeprav samo prijateljski in omejen na dva krajevna nasprotnika — v danih okoliščinah le še ima svojo privlačnost in da je v našem mestu kljub vsem godrnjavcem in udobnežem le še na tisoče ljudi (prvi tisoč je bil pred tednom dni na igrišču ob gorenjski železnici), ki jim je veselje do sporta — pa ne samo do nogometa — ostalo in bodo vsaj taki ostali tudi zdaj.

Dolg in tudi »temeljit« je bil zimski počitek, ki so si ga letos privoščili naši sportniki in prav je tako, da se zdaj na spomlad prenaglo ne spustijo v najtežje naloge. Nekaj morda je že bilo v teh zadnjih nedeljah, jutri pa bo domači sportni spored že imel svoje službeno in čisto resno obeležje. Seveda pri tej čisto ljubljanski zadevi ne bo šlo za podiranje novih rekordov ali za odločitve, ki jih v sportnem žargonu označujemo kot važne mejnike v razvoju te ali one sportne panoge, toda sklenjeno in odločeno je tako, da moramo jutri dobiti odgovor na prvo vprašanje iz mnogih neznank izmed letošnjih v sportnem sporedu, kdo bo četrti v I. nogometni diviziji in kdo bo delal družbo ostalim trem, ki so jih časi in dosedanji izidi vrgli v drugo kategorijo.

Po tem uvodu ne bo težko uganiti, da imamo v mislih

kvalifikacijsko tekmo za vstop v I. divizijo,

ki je na sporedu jutri ob 15.30 na igrišču Ljubljane med enajstoricama **Dopolavora iz tobačne tovarne in Mladike.** Zmagovalec tega srečanja bo naslednje tri mesece igral za točke z našo elito, premagani pa pojde med kandidate za to čast, ki bo spet dostopna na jesen. Oba nasprotnika gojita enake nade (samo pozitivne seveda) in računati je treba, da bosta v tem znamenju tudi napela vse sile za uspeh. Priprav v obeh taborih ni bilo veliko in če bi sodili po njih, bi se gotovo ne mogli opredeliti za nobenega izmed obeh. In nazadnje tudi ne bi bilo pravično, če bi po vsem, kar smo v obeh moštvih videli lansko jesen in enkrat ali dvakrat letos, prisojali tem več upanja na zmago kakor onim. Morda so Dopolavoristi proti pričakovanju dobro okrepili svoje vrste, morda so Mladikarji letos res tako zagrizeni v gole kakor so pokazali v zadnji tekmi proti Korotanu, toda mimo tega je izid današnjega dvoboja čisto negotov. Ta okoliščina daje prireditvi poseben čar, ki gotovo ne bo ušel tolikim, ki jih vsako nedeljo popoldne neka nevidna sila potegne na sportni prostor.

Da bo dlje prijetno — kakor pravijo Ljubljančani — so prireditelji poskrbeli tudi za predtekmo, v kateri se bosta v nizu priprav za otvoritev letošnjega prvenstva pomerili enajstorici Viča in Korotana. Na igrišču Ljubljane se bo torej spored začel točno ob 14.

Hermes in Mars

se bosta še enkrat pogledala v oči, po vsem tem nezaslišanem, kar se je letos primerilo med njima. Zgodilo se je namreč nič več in nič manj kakor to, da so šiškarji povabili Marsovce v Šiško — so dejali za trening — in jih v prav prijetni prijateljski igri poslali domov s nekoliko neprijetno razliko 2:6. No, in zdaj skoraj res ni lepše priložnosti za nekakšen obračun (kajpa samo prijateljskega značaja) med obema, kakor da gredo Marsovci še enkrat v Šiško (njihov teren je tako na široko odprt in nezagrajen od vseh strani) ... poskusijo svojo srečo. Hermežani so med tem prejeli podobno lekcijo od Ljubljane, tako da so v celoti dani vsi pogoji za prav zanimivo tekmico.

In ta tekma se bo začela ob 15.30 na Hermesovem stadionu — prav tako s predtekmo ob 14 — za katero sta bili izbrani rezervi obeh zbranih nasprotnikov.

To bo torej nedeljski nogomet — na dveh frontah!

... popoldne, še bolj pa jutri ves dan bodo pomagali izpolniti sportni spored prve aprilske nedelje tudi naši neumorni

table-tenisti.

Precej so bili na delu v minulih zimskih mesecih naši mojstri ob beli žogici in prav pridno so vihteli svoja orodja nedeljo za nedeljo in prav zato se očitno kar nočejo posloviti od njih. In tako je v režiji sportne sekcije Hermesa danes in jutri na sporedu še en table-teniški turnir, ki bo nudil v osmih različnih disciplinah udeležencem možnosti dovolj, da bodo še enkrat rekli zadnjo besedo za letos — o najboljših med seboj.

Newyorški zamorci so dobili novega apostola

V zamorskem okraju Harlem se je pojavil slepar Fred Long

V zamorskem okraju Harlem v New Yorku se je pojavil nov bog, eden tistih prebrisanih sleparjev, ki pred očmi ameriške policije izvablja lahkovernim zamorcem denar iz žepov in na njihov račun dobro žive. Slepar se piše Fred Long, star je 48 let in izredno nadarjen za govorništvo. Mož nastopa na javnih trgih in za govorniški oder mu služi stol, ki ga vozi kar na ročnem vozičku seboj. Čim se nabere okrog njega dovolj poslušalcev, začne oznanjati zamorcem, da lahko pobarva njihove črne duše belo. Če bi imeli vsi zamorci bele duše, bi lahko vrgle oblast belih in nastalo bi svetovno gospodstvo zamorcev. Potem bi zavladal na svetu splošen mir.

Zamorci so navdušeni za tega znanilca boljše bodočnosti in ga hodijo poslušat. Fred Long pa seveda ne govori zastonj. Njegovemu govoru vedno sledi zbiranje prostovoljnih prispevkov in zamorci mu pridno mečejo novčiče na krožnik. Preden je začel svoje apostolsko delo, je bil Fred Long priložnostni delavec. Pravega dela se je vedno bal. Prebijal se je skozi življenje, kakor je pač naneslo, glavno je bilo, da mu ni bilo treba mnogo delati. Zdaj pa znašajo njegovi tedenski dohodki 500 do 600 dolarjev.

Pravi bog zamorskega okraja je nekaj časa mirno gledal početje svojega tekmeca. Ko so se pa jeli zamorci v vedno večjem številu zbirati okrog novega apostola, je spoznal, da mora nastopiti proti njemu. Toda Longu se baje ni treba bati tekmeca, ker si je pridobil ta čas že toliko pristašev, da je lahko začasno zapustil Harlem in se napotil na misijonsko delo v južne države. Če mu ne bo stopila na prste policija, kar je pa malo verjetno, bo novi zamorski bog, ki je bil rojen kot amerški belokožec, kmalu obogatel.

Ameriški tisk se norčuje iz sleparja in piše, da je Fred Long norec. V resnici je pa zelo prebrisan. Pozornost javnosti je obrnil nase, ko je pred štirimi leti preobležen v dojenčka potiskal otroški voziček čez Broadway. Niso ga vtaknili v norišnico, temveč je bil sprejet v službo neke tovarne otroških vozičkov, kjer so mu poverili važno propagandno delo. Delal je reklamo za otroške vozičke. Toda kmalu je pustil službo, se preoblekel v Arabca, vdrl v neko metodistično cerkev, spodil pridigarja s prižnice in začel sam pridigovati o mohamedovem nauku. Odpeljali so ga sicer v norišnico, od koder so ga pa kmalu izpustili. Zdaj lahko nemoteno nanaljuje svoje sleparsko delo.

Morski ropar Jack Maifool

Jack ... se je prvič pojavil na morju ... padal je trgovske ladje, jih izro... bil njene posadke in oplenil s svojo tolpo celo več vasi na južni obali Anglije. Nekega dne poleti 1642 je prejel Maifoll pismo ljubice poznejšega kralja Karla II., lepe Bell Chamley, takrat mogočne angleške žene. Povabila ga je v svoj razkošni grad in izročila roparju dve menici na londonske bankirje, ki naj bi mu omogočili s pomočjo oblasti nadaljevati delo morskega roparja zakonito in v večjem obsegu. Mož je lahko od tistega dne računal z dejansko podporo admiralitete in celo vlade. Od vsake izropane ladje je pa dobila svoj delež tudi lepa Bell Chamley. Zlato, srebro in dragulje je pobral vedno Maifoll sam.

Toda tudi gospodje iz admiralitete so imeli pri tem svoj delež. Največ jim je vrgel uspešen roparski pohod slovečega morskega roparja proti dvema ladjama, ki sta vozili zlato mestne občine Dunquerqua. Admiraliteta je bila zvedela o svojih vohunih, da hočejo prepeljati tri velike zaboje zlata v San Tander, 15. marca 1643, je Maifollova tolpa prestregla ladji in po hudem boju premagala njuni posadki. Nesrečne mornarje so pometali žive v ogenj. Admiraliteta je zahtevala zase 6 milijonov funtov, morski roparji so se pa morali zadovoljiti s tremi milijoni.

Maifoll se je končno prevzel. Sanjal je o kraljevskih častih, postati je hotel soprog ali ljubček kraljice Bell Chamley. Zasnoval je atentat na kralja. Toda njegovi pajdaši so ta načrt izdali. Maifoll je prišel pred sodišče in bil je obsojen na smrt.

Orel odnesel 4letnega dečka

Te dni pišejo norveški listi zelo izčrpno o nenavadnem dogodku, ki se je pripetil v kraju Leeka na Norveškem. Iz Osla poročajo, da smatra te dni Norveška javnost malega štiriletnega Olofa Christansona za najbolj srečnega otroka Norveške.

Mali štirileten fantek je namreč ležal na domačem dvorišču na soncu. Ne daleč od tod je bila zaposlena njegova mati, ki je od časa do časa šla pogledat, kako se ima njen sinko. Ko se je pravkar odpočila od dela in pogledala v smeri svojega sinka, je vas prestrašena cvrnela od groze. Videla je, kako se orjaški orel spušča proti njenemu dvorišču. Stekla je v grozi proti dvorišču, ker se je bala za svojega sinka. Bila je še samo nekaj metrov oddaljena od vozička, kjer je mirno spal otrok, ko je orel že priletel do vozička, zagrabil otroka ter se pred materinimi očmi dvignil v zračne višave.

Nesrečna mati se je kmalu zatem onesvestila od strahu in žalosti. Toda sosedje so postali pozorni na orjaško ptico roparico in so točno sledili njenemu letu. Opazili so, kako je orel vzletel do višine kakšnih 200 metrov, od koder se potem ni več dvignil. Vaščani so se zbrali, oboroženi s palicami in podobnim, ter se podali v dotično mer. Imeli so nenadno srečo. Našli so dečka samega, ležečega na skali, popolnoma nepoškodovanega in zdravega. Spečega so ga vzeli v naročje in ga odnesli nesrečni materi, ki pa je bila presrečna, ko je, spet osveščena, zagledal pred seboj svojega ljubljenega sinčka, smehljajočega se in nesluteča grozno usodo, ki mu je bila prct la.

Razstava bolgarske umetnosti v Budimpešti

V prisotnosti zastopnikov političnega in kulturnega življenja je bilo v Budimpešti te dni svečano otvorjena razstava bolgarske umetnosti. Otvoril jo je prosvetni minister Szinyei Merse. V svojem govoru je naglašal, da sta bolgarski in madžarski narod povezana po krvnem sorodstvu in skozi stoletja trajajoči skupni usodi, tako da je medsebojna simpatija razumljiva. Skupnost izvora, skupna zgodovinska preteklost in medsebojne simpatije, to so najtrdnejša podlaga za poglobitev madžarsko bolgarskih stikov. Ker se narodi najbolje spoznavajo potom svoje kulture, si Madžarska in Bolgarija prizadevata, da bi bila izmenjava kulturnih dobrin med obema državama čim živahnejša. Pomemben mejnik na poti k poglobitvi kulturnih stikov med obema narodoma je razstava bolgarske umetnosti v Budimpešti, reprezentativna revija izredno bogate bolgarske upodabljajoče umetnosti. Za madžarskim ministrom se je oglasil k besedi bolgarski poslanik v Budimpešti Dimeter Tošov, ki je govoril o madžarsko-bolgarskih stikih.

Ogromna večina oglaševalcev se obrača na „JUTROV“ OGLASNI ODDELEK

VSAK naš naročnik je zavarovan

ALI ste poravnali naročnino?

†

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem sporočamo, da je dne 20. marca 1943 umrla po nudem trpljenju naša ljubljena soproga, mamica, sestra, teta, gospa

Terezija Plavc roj. Šribar

soproga trgovca

Pokopana je bila dne 22. marca v Beogradu ob veličastni udeležbi slovenske kolonije in domačinov.

Beograd, Celje, Ljubljana.

Žalujoče rodbine:
PLAVC, VET. ŠRIBAR, ZIDANŠEK,
KOPUŠAR, VIRANT, DR. ŠRIBAR

A. ALEXANDER: 6

POZABLJENI NAPEV

ROMAN

»Gospod Huntington ne želi motiti gospoda: teden dni že čaka vsak dan dobršno uro, ker za nič ne mara, da bi ga spustili h gospodu, dokler gospod ne želi.«

»A to je blaznost! Moral bi mi bil povedati. Zahtevam, da mi neutegoma sporočiš vse, kar se zgodi v moji hiši. Razumeš?«

Sobar se je resno priklonil.

»V redu, gospod Manhattan. Tudi meni je ljubše, da nimam skrivnosti pred gospodom. Srce me je bolelo, ker sem moral gospodu zamolčati, da gospod Huntington že teden dni tu zajtrkuje in vsakikrat pojé štiri jajca. Rekel sem mu na primer, da jih pojé gospod samo tri; on pa me je zavrnil, da bi oslabel, če bi jih bilo manj kakor štiri. In tako smo za dva in trideset jajec na slabšem. Gospod bo razumel . . «

»Razumem, da si osel! . . . Že drugič ti povem. Pokliči zdaj gospoda Huntingtona . . . A hitro!«

Vrlemu Luxu je bilo ta dan menda usojeno, da bo padal iz presenečenja v presenečenje. Ko se je čez dve minuti vrnil, je javil slovesno kakor zmerom, vendar z glasom, ki je razločno trepetal:

»Gospoda Huntingtona ni več. Prvikrat se je zgodilo, da je odšel brez slovesa in pojedel samo tri jajca . . .«

To pot je Manhattana minilo potrpljenje.

»Vrag te vzemi!« je srdito zakričal. »Pusti me že pri miru s svojimi smrdljivimi jajci!« Nato se je siloma obrzdal in z izpremenjenim glasom dodal: »Sicer se pa zdaj ne mudi: najprej potrebujem notarja. Sklenil sem napraviti oporoko: kaj meniš, Lux?«

Sluga je zamišljeno zmajal z glavo.

»Izvrstna misel, gospod Manhattan. Tako sem rekel tudi pred dvema mesecema, ko ste delali oporoko. Vsak človek bi moral od časa do časa napraviti testament, kakor si od časa do časa privošči majhno zabavo.«

»Ne klati neumnosti, Lux! Pravico, delati oporoke, ima samo tisti, kdor ima denar. In jaz imam denar in želim, da dobe vsi moji sorodniki enake deleže . . . To se pravi, nobeden nič! Dobro vem, kako vsi prežijo in čakajo moje smrti!«

»Ne vsi, gospod Manhattan!« se je drznil oporeči Lux.

»Oh, saj vem! Na malo Evelino namigavaš, ki mi je stregla, ko sem bil bolan. Pa se debelo motiš: niti ta ni boljša od drugih. Samo zato si je vtepla v glavo, da mi mora biti za strežnico, ker pričakuje, da bo kaj podedovala. A jaz sem si vsako jutro naložil trud in sem ji kratko, jasno povedal, da je oporoka že napravljena in da ji ne zapustim niti beliča. Drugače ne bi bil učakal večera, ker bi me bila gotovo zastrupila, na to se kar zanesi!«

»Niso vsi tako pokvarjeni!« je Lux bolestno oporekel.

»Vsi, kadar gre za korist,« je vztrajal Manhattan. »Sicer pa, kaj sem zapustil tebi, Lux?«

»Nič,« je sobar ravnodušno odvrnil.

»Ahm,« je Manhattan zagodrnjal, »to je precej malo, ali ne? . . . Ahm!«

»Oh ne!« je prijazno rekel Lux. »Če je človek le malce varčen, se že kako pretolče.«

»Nu, to pot ti mislim zapustiti osem tisoč dolarjev!« je dobrodušno naznanil Manhattan.

»Najsrčnejša hvala, gospod: zdelo se mi bo, da sem bogataš . . . dokler gospod ne napravi nove oporoke.«

»Tepec si, Lux! Oporoka, ki jo napravim to pot, bo moja zadnja. Nepreklicno poslednja! Pri tej ostane, pa mir besedi!«

Lux se je obrnil proti izhodu.

»Vem,« je polglasno dejal. »Kakor še vsakikrat, gospod Manhattan.

5. poglavje

Ekspresni vlak je močno zavrl, ko se je približal nevarni ovinek pri Norwaku. Strojevodja Tom Dryer je bi vesten in previden: dasi je pravilnik predpisoval za ta ovinek hitrost štiridesetih kilometrov na uro, jih ni kazal brzinomer na lokomotivi nikoli več kakor trideset.

»Uh, ta polževa vožnja,« je zagodrnjal kurjač in nestrpno pogledal na uro. »Nocoj spet ne bomo pred polnočjo v Newyorku.«

Z razkrečenimi nogami, ki so jih malone do kolena pokrivali težki, raskavi škornji, je sedel na črnem zaboju za premog. Z desnico je držal za lopato, v levici pa je imel polprazno steklenko whiskyja. Kadar se je vozil proti Newyorku, mu ni dirjal vlak nikoli dovolj hitro, tako težko je čakal, da bi že bil v svoji običajni beznici, kjer je vedel, da najde tri ali štiri tovariše, ki so bili zmerom vneti za popivanje.

»Prekleto!« je bevsnil. »In to naj bo ekspresni vlak!«

Tom Dryer se ni zmenil za kurjačevo nestrpnost. Trdno je stal na nogah in stiskal pipico med zobmi. Roko je držal na vodilnem vzvodu in niti za trenutek ni odtrgal oči od tračnic, ki sta jih osvetljevala žarometa.

»Moj oče je na tem ovinku izgubil življenje, čeprav sem prepričan, da ni vozil hitreje kakor štirideset na uro,« je mirno odvrnil. »Skušali so dokazati, da je imel stroj tisto noč večjo brzino. Izvedenci so podali mnenje, po katerem naj bi bil vozil oče s hitrostjo vsaj šestdesetih kilometrov na uro... A prepričan sem, da ni bilo tako. . . Spominjam se, kolikokrat mi je zabičeval, da spravlja strojevodja, ki poveča predpisano hitrost tudi le za kilometer, svoje lastno življenje in življenje potnikov v smrtno nevarnost . . . To je vzrok, zakaj ne vozim na tem kraju nikoli hitreje kakor trideset kilometrov na uro.«

Kurjač je zagodrnjal nekaj, kar se je izgubilo v ropotu vlaka.

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani